

YUNANLARIN İZMİR’İ İŞGALİNİN FRANSIZ BASININDA YANSIMALARI

Aydın Özgören

(Doktor)

<https://orcid.org/0000-0002-5255-0907>

aydinozgoren@yahoo.fr

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar
Başkanlığı

Geliş Tarihi: 16.01.2021

Kabul Tarihi: 02.08.2021

Özgün Makale

DOI: 10.46953/askeritarih.862436

Öz: Bu makalede, İzmir’in 15 Mayıs 1919 tarihinde Yunanlar tarafından işgalini takip eden günlerde Fransa basınında çıkan İzmir’in işgal haberleri ve işgalin nasıl yorumlandığı değerlendirilmektedir. Paris Barış Konferansı’nda alınan işgal kararının Fransız basınında ele alınma şekli ve yorumlanması o dönem kamuoyunun Türkiye’nin geleceği hakkındaki görüşlerinin bilinmesi açısından son derece önemlidir. İzmir’in Yunanlar tarafından işgali, yaklaşık olarak üç yıl dört ay boyunca sürmüştür. Ancak tüm bu sürecin değerlendirilmesi ve yaşanan gelişmelerin basındaki yansımalarının verilmesi daha hacimli bir çalışmanın konusudur. Dolayısıyla makalede işgali takip eden günlerde çıkan haber ve yorumlara yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İzmir’in İşgali, Fransız basını, Venizelos, Yunanistan, Batı Anadolu, Küçük Asya.

**REFLECTIONS OF THE GREEK
OCCUPATION OF İZMİR ON THE FRENCH
PRESS**

Abstract: This article evaluates the news and interpretations concerning the Greek occupation of İzmir on 15 May 1919 appearing in the French press during the days following the occupation. The manner how the French press interpreted the decision of occupation which was taken at the Paris Peace Conference is very important in terms of understanding the Western public opinion of the time regarding the future of Turkey. The occupation of İzmir by the Greeks lasted about three years and four months. However, the evaluation of the whole process and discussions on the reflections of the developments on the press might be a subject matter of a more comprehensive study. Therefore, the article includes news and commentaries which were published during the days following the occupation.

Keywords: Occupation of İzmir, French Press, Venizelos, Greece, Western Anatolia, Asia Minor.

Giriş

Zengin doğal kaynaklara ve Batı Anadolu’nun önemli bir limanına sahip olması, uzak mesafeli kervan yollarını denizle birleştiren coğrafi konumu sayesinde İzmir XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti’nin en önemli şehirlerinden biri durumuna gelmiştir. Özellikle Avrupa Sanayi Devrimi’nin

Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi (ATAD), Yıl 2021, Sayı 33:151-184

yol açtığı gelişmelerin de etkisiyle Osmanlı Devleti'nin yeni dünya düzeni ile bütünleşme sürecine girme isteği dış dünya ile yoğun bağlantısı olan İzmir'i İstanbul'dan sonra ülkenin en önemli ekonomik merkezi hâline getirmiştir. Bu niteliğiyle XIX. yüzyılın ikinci yarısında devletin tam anlamıyla Batı'ya açık bir kapısı olarak Osmanlı sosyoekonomik yapısında gerçekleşen değişimlerin de en belirgin izlerini yansıtan bir görünüme bürünmüştür.¹

Osmanlı Devleti'nin bu önemli şehri, Birinci Dünya Savaşı sonrasında istediği ortamı bulan ve hedeflerini bir adım öteye taşımaya çalışan dönemin Yunan Başbakanı Elefterios Venizelos'un talep ettiği yerler arasında en ön sıralarda yer almıştır. Birinci Dünya Savaşı sonunda sulh müzakerelerinin yürütülmesi amacıyla Paris'te toplanan Barış Konferansı'ndan işgal iznini alan Venizelos bu fırsatı kaçırmamak için elinden geleni yapmış ve İzmir'i işgal etmiştir.

Barış Konferansı'nın devam ettiği günlerde gündemi yakından takip eden Fransız basınının İzmir'in işgaline kayıtsız kalması düşünülemezdi. İzmir'in işgalinin hemen öncesinde ve işgali takip eden günlerde Fransız basınında konuya ilişkin birçok haber yer almıştır. Makale kapsamında Fransa'da o dönem yayımlanan ulusal gazeteler incelenmiştir. *Comoedia* gibi kültür sanat-gazetesi ve *L'Auto* gibi spor aktivilerini haberleştiren gazeteler işgal haberlerini vermezken dönemin diğer ulusal gazetelerinin büyük çoğunluğu işgal haberine ve işgali yorumlayan yazılara yer vermiştir.

Makale, Fransız basınında İzmir'in işgalinin haber olarak verilmesi ve işgalin yorumlanmasını içeren yazılar olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Bu kapsamda *Le Gaulois*, *L'Humanité*, *Le Temps*, *Le Figaro*, *L'Echo de Paris*, *L'Oeuvre*, *Le Matin*, *La Croix*, *La Liberté*, *Le Petit Parisien*, *L'intransigeant*, *Le Journal*, *Le Petite Journal*, *L'Action Française*, *L'Echo de Paris*, *La Presse*, *Le Siècle*, *L'Home Libre*, *Journal des Débats politiques et littéraires*, *La Justice* gazetelerinde yer alan haber ve yorumlar incelenmiştir.

Fransız basınında konu ile ilgili verilen haber ve yorumların daha iyi analiz edilmesi açısından gazetelerin yayın politikalarının bilinmesi önemlidir. Bu kapsamda yukarıda zikredilen gazetelerle ilgili öne çıkan hususların belirtilmesi faydalı olacaktır.

Kuruluşu Fransız İhtilali'ne kadar dayanan ve o dönem Ulusal Meclisteki tartışmaları aktaran köklü bir gazete olan *Journal des Débats politiques et littéraires*, cumhuriyetçi ve muhafazakâr çizgide yayın yapan bir gazetedir. 1944'te gazetenin yayın hayatına son verilmiştir.

¹ Abdullah Martal; "XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında İzmir'in Sosyoekonomik Yapısında Gerçekleşen Değişmeler", Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, C I, S 3, 1 Haziran 1993, s. 117.

1836'da monarşist ve liberal bir günlük gazete olarak yayımlanmaya başlayan *Le Siècle* 1848'de ılımlı bir cumhuriyetçi gazete görünümü almıştır. Rejimin iç siyasetine karşı çıkmasına rağmen ikinci imparatorluk döneminde yayın hayatında zirveye ulaşmayı başarmıştır. Liberal burjuvazinin gözdesi olan gazete, 1870 Savaşı sırasında sansürden güçlkle kurtulmuş ve *Le Petit Journal* gibi daha modern gazetelerle rekabet etmek zorunda kalmıştır. Emile Zola veya Jules Vallès'in romanlarının gazetede yayımlanması gazeteye sadık bir okuyucu kitlesi kazandırmasına rağmen gittikçe basın dünyasındaki gücünü kaybetmiştir. Birinci Dünya Savaşı döneminde günlük gazeteler arasındaki önemini kaybetmiş ve 1932'de yayın hayatına veda etmiştir.

1861 yılında kurulan Fransa'nın en ciddi ve en saygın gazeteleri arasında yer alan *Le Temps* gazetesi, genellikle hükûmetin yarı resmî yayın organı olarak yayın yapan cumhuriyetçi-muhafazakâr çizgide bir gazetedir.

Makalede haberlerine yer verilen gazetelerden bir tanesi de laik bir bakış açısına sahip, dönemin en en ünlü Fransız gazetelerinden *Le Petit Parisien*'dir. 1876'da Louis Andrieux tarafından kurulan gazete cumhuriyeti, toplumun laikleşmesini ve Kilise ile devletin ayrılmasını destekler yayınlarla tanınmaktadır. Jean Dupuy yönetiminde daha ılımlı bir yayın politikası takip eden gazete siyaset, spor ve diğer alanlarda kaliteli ve çeşitlilik arz eden yazılarıyla kalabalık bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır.

1904'te *Le Matin*'in eski çalışanlarından gazeteci Gustave Théry tarafından kurulan ve yayın hayatına başladığında haftalık bir gazete olan *L'Ouvre*, 1915 yılından itibaren günlük bir gazete hâline gelmiştir. İki büyük savaş arası dönemde radikal cumhuriyetçi ve pasifist bir yayın politikası takip etmiştir. 1917'de 108.000 baskıya ulaşmıştır.

Georges Clémenceau tarafından günlük siyasi bir platform olarak 1913 yılında kurulan ve Türkçesi "özgür adam" anlamına gelen *L'Homme Libre* gazetesi 1914'ten 1917'ye kadar sansüre karşı verdiği mücadeleyle öne çıkmıştır. Bu nedenle geçici olarak *L'Homme enchaîné* (zincire vurulmuş adam) adını almıştır. Gazete 1919 yılında yayın hayatının en başarılı yılını yaşamıştır. Cumhuriyetçi gazete iki savaş arası dönemde çokküşe geçmiştir.

1865'te kurulan *La Liberté* gazetesi, 1878'de muhafazakâr cumhuriyeti harekete geçiren Bonapartistlere yakın muhafazakâr bir gazete hâline gelmiştir. 1917'de 103.000 tiraja ulaşmıştır.

1880 yılında Georges Clémenceau ve Camille Pelletan tarafından kurulan *La Justice* gazetesi kurucularının fikirlerini savunduğu bir platform görevi görmüştür. Gazete sömürgecilik karşıtıdır. Fikirleri doğrultusunda büyük kampanyaları tetikleyemediyse de her gün başlattığı tartışmalar, sınırlı bir tiraja rağmen büyük bir etki alanı oluşturmayı başarmıştır.

1908 yılında kurulan *L'Action Française* gazetesi monarşist ve anti semitist görüşe sahip sağ bir gazetedir. Yayınlarındaki kışkırtıcı tonu başarısının temelini oluşturmuştur. 1926'da Papa tarafından kara listeye alınana kadar muhafazakâr sağın tamamını birleştirmeyi başarmıştır. Vichy'ye verdiği destek nedeniyle 1944'te gazetenin yayımlanması yasaklanmıştır.

1884 yılında Sam Chamberlain tarafından kurulan ve Paris'te en çok satan gazeteler arasında yer alan *Le Matin* gazetesi milliyetçi ve anti parlamentarist bir tutum sergileyen bir gazetedir.

1884'te Valentin Simond tarafından kurulan *L'Echo de Paris* milliyetçi muhafazakâr bir çizgide yayın yapan ve Versailles Barış Konferansı sırasında Clemenceau'yu destekleyen bir gazetedir.

1892 yılında kurulan ve genel olarak sağ eğilimli bir gazete olan *Le Journal* dönemin edebî seçkinlerini kendine çekerek ön plana çıkmıştır. Hızlı başarısı onu *Le Matin*, *Le Petit Parisien* ve *Le Petit Journal* ile birlikte basının altın çağının dört büyüğünden biri yapmıştır. 1913'te yayın hayatının zirvesine ulaştığında gazetenin tirajı bir milyondan fazla idi.

1868 yılında yayın hayatına başlayan *Le Gaulois* soylular ve üst orta sınıf arasında etkili bir sosyal gazete hâline gelmiştir. Sağ çizgide yayın yapan gazete 1929 yılında yayın hayatına son vermiştir.

1880'de yayın hayatına başlayan *L'Intransigeant* gazetesi, genel yayın direktörü Henri Rochefort'un siyasi düşüncelerindeki gelişimini takip ederek ilkönce sosyalist daha sonra Boulangist ve milliyetçi bir yayın çizgisi takip etmiştir. 1930'lu yıllara kadar basın dünyasında konumunu korumayı başarmıştır.

1826 yılında kurulan *Le Figaro* gazetesi Fransa'nın saygın gazeteleri arasında yer almaktadır. Fransa'da ve Fransa dışında yapılan haberler ve röportajlarla ün kazanan gazete muhafazakâr ve sağ çizgidedir.

Aralık 1904'te sosyalist Jean Jaurès tarafından kurulan *L'Humanité* gazetesi, işçi haklarını savunan Fas'taki Fransız varlığına muhalefet eden savaş karşıtı bir gazetedir. Ancak Jaurès'in ölümünden sonra Fransız savaş hükûmetini desteklemiştir.

1880'de kurulan *La Croix* gazetesi ilk yıllar aylık olarak çıkmasına rağmen 1883'ten itibaren günlük bir gazete hâline gelmiştir. Gazete anti semitist olmakla birlikte Katolik dinî çevrelerin sözcüsü olarak bilinmektedir.

1836'da Emile de Girardin tarafından kurulan *La Presse* gazetesi tanınmış yazar kadrosuyla geniş bir okuyucu kitlesine sahip olmuştur. Gazete 1952 yılına kadar yayın hayatını sürdürmüştür.

1863 yılında kurulan *Le Petite Journal* siyasi analizinden ziyade, sansasyonel bir şekilde ele alınan çeşitli haberlere yer veren bir gazetedir.²

Bu makalede amaçlanan, İzmir'in işgalini takip eden günlerde, olayın sıcaklığını koruduğu bir zamanda Fransız basınında çıkan konu ile ilgili haberleri analiz ederek birtakım yeni bilgilere ve yorumlara yer vermek ve konu ile ilgili farklı bir pencere açmaktır.

İzmir'in İşgal Kararı

Osmanlı Devleti 1914 yılında girdiği Birinci Dünya Savaşı'ndan, aynı cephede yer aldığı müttefiklerinin ateşkes istemesi ve savaştan çekilmesi sonucunda 30 Ekim 1918 yılında Mondros Ateşkes Anlaşması'nı imzalamak zorunda kalmıştır. Mütarekenin imza edilmesinden sonra Osmanlı Hükûmetinin önünde çözüm bekleyen hayati iki esas mesele bulunmaktaydı. Bunlardan birincisi barış şartlarının uygulanma şekli ve diğeri ise Paris'te toplanan Barış Konferansı'nda Türkiye'nin geleceğinin nasıl şekilleneceği idi. Bu iki meselenin ortak yönlerinden biri de İzmir'in geleceği ile ilgili verilecek kararın ne olacağı meselesiydi.

Birinci Dünya Savaşı sonucunda İtilaf devletleri ile savaştan yenilgiyle ayrılan ülkeler arasındaki barış şartlarını belirlemek üzere Paris'te bir barış konferansı düzenlenmiştir. 18 Ocak 1919'da başlayıp çeşitli kesintilerle birlikte 21 Ocak 1920'ye kadar süren Paris Barış Konferansı dört yıl süren bir dünya savaşının ardından yeni bir dünya düzenin görüşüleceği bir konferans niteliğindedir. Başlangıçta organizasyonun amacı ve prosedürü gibi konularda karmaşa söz konusuydu. Savaşın galibi dört büyük devlet İngiltere, Fransa, İtalya ve Amerika Birleşik Devletleri önce bir ön konferans tertipleyip ne tür şartlar öne süreceklerine karar vermeyi ve ondan sonra görüşmelere tam olarak başlamayı planlamışlardı. Ancak savaşın galipler safında yer alan ve Uzak Doğu'da bir güç olarak ön plana çıkan Japonya ve bunun yanında Sırbistan ve Belçika gibi devletlerin de konferansa katılması söz konusuydu. Bunların ön görüşmede yer almaması rahatsızlık yaratacaktı. Başlangıçta bahsi geçen büyük güçler ilk toplantılarına Japonya'yı da davet etmiş ancak Müttefik devletler safında yer almış küçük ve tarafsız devletleri görmezden gelmişlerdir. Bu kapsamda İngiltere, Fransa, İtalya, ABD ve Japonya'nın başbakan ve dışişleri bakanlarından oluşan "Onlar Konseyi" kurulmuş ancak 1919'un Mart ayında Konferans'ta kritik konular görüşülmeye başladığında Japonya devreden çıkartılmıştır. Böylece Lloyd George, Clemenceau, Wilson

² Gazetelere dair verilen bilgiler için bk. <https://gallica.bnf.fr/html/presse-et-revues/les-principaux-quotidiens?mode=desktop> Erişim Tarihi: 24.12.2020.

ve İtalyan Başbakanı Orlando'nun içerisinde olduğu "Dörtler Konseyi" oluşturulmuştur.³

Paris'te toplanan Barış Konferansı'nda gündemi meşgul eden hususlardan bir tanesi de Yunanistan ve İtalya'nın taleplerinin bazı noktalarda çakışmasıydı. İki ülke de İzmir üzerinde hak iddia etmekteydi. Nitekim Birinci Dünya Savaşı sırasında İtilaf devletleri söz konusu bölgeyi her iki ülkeye de vadedmişti. 1915 yılında İzmir bölgesi savaşa kendi saflarında katılma şartı ile İtilaf devletlerince Yunanistan'a vadedilmişti. Ancak o yıl Yunanistan savaşa katılmadığından bu vaat askıda kalmıştı. Bununla beraber İtalya 1917 yılında, 26 Nisan 1915 tarihinde imzalanan Londra Sözleşmesi'nde kendisine söz verilen Akdeniz havalisinin genişletilmesi için talepte bulunmuş ve bu talep 19 Nisan 1917 tarihli gizli bir anlaşma olan St. Jean de Maurienne ile teyit edilmişti. Bu uzlaşmaya göre 9-16 Mayıs 1916 Sykes-Picot uzlaşmasında belirtilen yerler aynı şartlarla "Yeşil Bölge" ve İzmir'in de içinde bulunduğu "C Bölgesi" İtalyanlara verilecekti. Ancak anlaşmasının taraflarından biri Rusya idi ve Bolşevik İhtilali ile Rusya savaştan çekilince bu anlaşma da uygulanamamıştı. Zaten savaş sonrası 14 ve 30 Ekim 1918'de yaptığı açıklamalarla Britanya Dışişleri Bakanı Balfour 1917 uzlaşmasının bir geçerliliğinin kalmadığını beyan etmişti.⁴ Bu belirsiz durumda hem İtalya hem de Yunanistan Paris Barış Konferansı'nda İzmir için mücadele edecekti.

Konferans'ta galip devletler safında yer alan İngiltere, Fransa, İtalya ve Amerika'nın tavırları Anadolu hakkında net değildi ve bazen birbirleriyle çelişen amaçlar söz konusuydu. İngiltere Başbakanı Lloyd George Türklere karşı sert bir tavır içerisindeydi ve Paris Barış Konferansı'nda bu tavrı Yunanların işine yarayacaktı. Fransa ise Osmanlı Devleti üzerindeki çıkarlarını İngiliz manevralarıyla kaybetmek istemiyordu ve Doğu Akdeniz üzerindeki kültürel egemenliğini, Tütün Tekeli ve Duyun-ı Umumiye gibi Osmanlı kurumlarındaki parasal çıkarlarını korumaya kararlıydı. Konferansın tavrı en bilinmeyen ülkesi Amerika Birleşik Devletleri idi. Başkan Wilson'un Osmanlı topraklarında yaşayan toplulukların kendi kaderlerini kendileri belirleyeceği yönünde ilan ettiği prensipler söz konusuydu. Ancak bu bölgedeki meseleler ve stratejiler karşısında ne yapacağı ve ne kadar sorumluluk alacağı soru işaretiydi. Wilson yine de eski dünya sömürgeci devletleri karşısında Anadolu'daki paydan yoksun kalmak istemiyordu. İtalyanlara gelince onların durumu Büyük Güçlerin Yunanistan ile kendileri arasında yapacağı tercihe bağlıydı. Tüm bu ülkeler paylarını aldıktan sonra

³ Margaret Macmillan ; *Dünyayı Değiştiren 6 Ay- 1919 Paris Barış Konferansının Hikâyesi*, çev. Belkıs Çorakçı Dışbudak, Alfa Yayınları, İstanbul, 2015, s. 95.

⁴ Gotthard Jaeschke; *Kurtuluş Savaşı ile İlgili İngiliz Belgeleri*, TTK, Ankara, 2011, s. 60,61.

Türkiye Kastamonu, Ankara ve Konya'yı içerisine alan içi boşaltılmış bir devlet olarak bırakılacaktı.⁵

Konferans henüz başlamadan önce Venizelos 30 Aralık 1918 tarihinde resmî olarak İtilaf devletlerinden Arnavutluk'un güneyini, Trakya'nın güneyinin tamamını, Bandırma'dan Fethiye'ye kadar Batı Anadolu kıyılarını, Oniki Adaları talep etmiş, İstanbul için ise alınacak her türlü karara uyacağını söylemiştir.⁶ Daha sonra Başbakan Venizelos başkanlığında Dışişleri Bakanı Politis ve Paris'teki Yunan temsilcisi Romanos'tan oluşan Yunan delegasyonu⁷ 3 Şubat 1919'da bir memorandum ile konferansa taleplerini sunmuştur. Devam eden günlerde *quai d'Orsay*'da⁸ ikinci bir toplantı gerçekleştirilmiş ve Venizelos Yunanistan Krallığı adına taleplerini dile getirmiştir.⁹ Venizelos memorandumunda Batı Anadolu'da 1.200.000 Rum'a karşılık, 1.050.042 Müslüman yaşadığını ve sonuç olarak Batı Anadolu'nun Yunanistan'a bağlanması gerektiğini savunmuştur.¹⁰

Lloyd George Yunan Devleti'nin isteklerinin Amerika Birleşik Devletleri, Britanya İmparatorluğu, Fransa ve İtalya'nın ikişer üyesinden oluşacak bir komisyon tarafından incelenmesini önermiştir. Yunanistan'ın toprak talepleri üzerine oluşturulan komite ilk toplantısını 12 Şubat 1919 tarihinde gerçekleştirmiş ve 21 Mart'a kadar birçok kez bir araya gelmiştir. Bu görüşmelerde İngilizler ve Fransızlar Venizelos'un iddialarını destekler nitelikte bir görüntü vermiştir. Buna karşılık Amerikalılar ve İtalyanlar Batı Anadolu'daki Yunan iddialarına karşı çıkmışlardır. Komite üyeleri arasında yapılan görüşmeler sonunda Yunanistan'ın toprak iddiaları üzerinde bir uzlaşma imkânı bulunamamış ve Komite 4 Mart günü son raporunu hazırlayarak 6 Mart'ta Yüksek Konseye sunmuştur. Rapora göre İngiliz ve Fransız delegasyonu Venizelos'un belirttiği ve haritalarda belirlenen toprakların Yunanistan'a katılması üzerine anlaşmışlardır. Amerikalı delegeler ise İngiliz ve Fransız temsilcilerinin kararlarına muhalefet etmişlerdir. Venizelos'un söz konusu toprak talepleri bir sonuca bağlanamamış ve bu konuda karar vermesi için inisiyatif Yüksek Konseye bırakılmıştır. Bu tarihten sonra Venizelos Yunan taleplerinin kamuoyunda daha fazla kabul görmesi için yoğun bir propaganda faaliyetine girmiştir. Bu propaganda faaliyetlerinin bir kısmı Batı Anadolu'da yaşayan Yunanların Türkler tarafından eziyete uğradığı ve İtalyanların Yunanistan aleyhinde propaganda yaparak Türkleri cesaretlendirdiği yönündeki iddialarından

⁵ Michael Llewellyn Smith ; *Yunan Düşü*, çev. Halim İnal, Ayraç Yayınları, Ankara, 2002, s. 99, 101, 104, 111.

⁶ Eleutherios Venizélos ; *La Grèce devant le Congrès de la Paix*, 30 Aralık 1918.

⁷ Le Gaulois ; "La délégation grecque", 10 Ocak 1919, no.: 45063

⁸ Paris'te Dışişleri Bakanlığının konutu. Bu isim Fransız Dışişleri Bakanlığının olarak kullanılmaktadır.

⁹ L'Humanité; "La Grèce et la Paix", 5 Şubat 1919, no.: 5407.

¹⁰ Le Gaulois ; "Les Revendications Grecs", 4 Şubat 1919, no.:45088.

oluşmaktaydı. İtalya daha önce İtilaf devletleri ile yapmış olduğu anlaşmalara atıfta bulunarak kendilerine vadedilen yerleri almak istiyordu. Ancak bu talepler İtalya'nın Batı Anadolu'da toprak kazandığı St. Jean de Maurienne Anlaşması'nın geçerliliğini kaybettiği ileri sürülerek reddediliyordu. Buna rağmen İtalya, 25 Mart'ta Antalya'yı, 24-25 Nisan'da da Konya'yı işgal etmiştir.¹¹

İtalyanlar daha da ileriye giderek Adriyatik kıyılarından Fiume'nin kendilerinin hakkı olduğunu iddia etmişlerdir. Bu iddia karşısında İtalyan temsilciler ile Yüksek Konseyin diğer üyeleri arasında ilişkiler gerilmiştir. Amerikan Cumhurbaşkanı Wilson'un Fiume sorunu ile ilgili tutumu yüzünden İtalyan heyeti 24 Nisan 1919'da konferansı terk etmiştir. Venizelos bu durumu fırsat bilerek İngiltere, Fransa ve Birleşik Amerika devlet başkanlarının 6 Mayıs'ta toplanmasını sağlamıştır. Büyük bir gizlilik içerisinde gerçekleştirilen toplantıda alınan bir kararla Venizelos'a İzmir'in işgal edilmesini teklif etmişlerdir. Dokuz gün sonra, 15 Mayıs 1919 tarihinde Yunan kuvvetleri Amerikan, İngiliz, Fransız ve Yunan savaş gemilerinin koruyuculuğunda İzmir'e çıkmıştır.¹² Bu kararın alınmasında İtalyan işgal kuvvetlerinin Güney-Batı Anadolu'da gittikçe yayılmaları ve İtalyanların bölgede güçlenmesinin önüne geçilmesi isteğinin tetikleyici bir rolü olmuştur.¹³

İzmir'in İşgalinin Fransız Basınında Haber Olarak Verilmesi

İzmir'in işgaline giden yolda ilk işaretler cumhuriyetçi ve sağ eğilimli gazetelerde verilmeye başlanmıştı. Bu kapsamda İzmir'in işgalinden bir gün önce 14 Mayıs'ta cumhuriyetçi *Le Temps* gazetesinde çıkan "Anadolu'daki Durum" başlıklı haber bu duruma örnek verilebilir. Haberin içeriğine bakıldığında Mondros Ateşkes Anlaşması'nın 7. maddesi kapsamına girecek şekilde güvenliği tehdit eden bir ortam varmış gibi Anadolu'nun çeşitli bölgelerine ait olaylara yer verilmiştir. Habere göre:

"Anadolu'da taşrada durum acınacak hâldedir. Nevşehir ve Malakopi'de (Derinkuyu) devlet görevlileri Hristiyanları bir nevi ölüme terk ederek onların ekmek ve buğday paylarını vermeyi durdurmuştur. Konya vilayetinde Türk çeteleri gündüz vakti Hristiyanların evlerini ve dükkânlarını soyuyorlar. Evleri ve dükkânları soyulan bu Hristiyanların şikâyetlerini kimse dinlemiyor ve Türkler gün geçtikçe daha tehlikeli olmaya başladılar. Adapazarı'nda savaş esnasında 20 bin Ermeni tehcir edildi, ancak bunlardan dört bini evlerine geri dönebildi. Türklerin kendileri bile bu gibi olaylara karşıdırlar. İzmir'i denetlemeye gelen Jandarma Komutanı Tasvir-i Efkâr

¹¹ Hasan Demirhan; "Paris Barış Konferansı'nda (1919) Yunanistan'ın Toprak Talepleri ve Batı Anadolu'nun İşgal Kararının Alınması", *Asia Minor Studies*, Cilt 7, Sayı 2, s. 212, 215, 216.

¹² Selahi R. Sonyel; *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika*, C I, TTK, Ankara, 2014, s. 55.

¹³ Jaeschke; s. 63.

gazetesi müdürüne yapmış olduğu açıklamada Ödemiş çevresinin eşkiya yuvası hâline geldiğini belirtmektedir. Komutan, halkın eşkiyalara müsamaha gösteren devlet görevlilerinin aldığı önlemlere hiç güveni olmadığını ifade etmektedir.”¹⁴

Bu haberlerin Venizelos’un yürüttüğü propaganda faaliyetlerini destekler nitelikte olduğu ve Batı kamuoyunu İzmir’in işgaline hazırlamaya yönelik bir içeriğe sahip olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

İşgal öncesi haber yapan gazetelerden biri de sağ görüşlü *Le Figaro* gazetesidir. Gazetede “İtilaf Devletleri İzmir’de” başlıklı haberinde Lorraine zırhlısının 14 Mayıs’ta Korfu’dan İzmir’e hareket ettiği ve Londra’nın İzmir’e yakın bir zamanda çıkarma yapacağını ilan ettiği bildirilmektedir.¹⁵

İzmir’in işgalinden bir gün sonra 16 Mayıs 1919 tarihinden itibaren işgal haberleri Fransız basınında yoğun bir şekilde verilmeye başlamıştır. Söz konusu işgalin Fransız basınında uyandırdığı ilgi, haberin gazetelerin ilk sayfasında verilmesinden anlaşılmaktadır.

Cumhuriyetçi gazetelerden *L’Oeuvre* ve *Le Temps*, işgal haberine en çok yer veren gazetelerdir. Söz konusu gazeteler İzmir’in işgal edilmesinin gerekçelerini ortaya koyarak işgal taraftarı bir tutum sergilemişlerdir. 17 Mayıs’ta *L’Oeuvre* gazetesi “İtilaf Kuvvetleri İzmir’e Çıktı” haberi ile Mondros’un 7. Maddesi uyarınca Yunan kuvvetlerinin İzmir şehrini işgal ettiği, İngiliz ve İtalyanların da belirli noktalara asker çıkardığını yazmaktadır. Haberde pek çok İtilaf savaş gemisinin limanda demirlediği bildirilmektedir.

18 Mayıs tarihinde Selânik kaynaklı haberde *Le Temps* gazetesi İzmir’in işgalini “İtilaf Devletlerinin İzmir’e Asker Çıkarması” başlığı ile duyurmuştur.¹⁶

Le Temps gazetesinin 21 Mayıs günü Balkanlar Ajansı kaynaklı verdiği haberde İzmir’in işgalinin ilk gününün ayrıntılarına şöyle yer vermektedir:

“İzmir ve çevresini işgale gelen İtilaf kuvvetlerine İzmir’in Hristiyan halkı coşkulu bir karşılama düzenlemiştir. Rihtım, liman ve limana çıkan caddeler insan kalabalığından siyaha bürünmüştü. Tüm caddeler İtilaf devletleri ve Yunan bayrakları ile donatılmıştı. İlk İtilaf devletleri askerleri (Fransızlar), karaya ayak bastığında *Marseillaise*¹⁷ şarkısı ile karışık büyük bir uğultu koptu. Şehrin önemli noktalarına doğru ilerleyen birlikler (Fransızların bunların güvenliklerini sağlaması gerekiyordu.) etraftan atılan çiçeklerle kaplandı. Ancak Yunan askerlerinin karada görünmesi ile birlikte

¹⁴ Le Temps; “La situation en Anatolie”, 14 Mayıs 1919, no.: 21120.

¹⁵ Le Figaro; “Les Alliés à Smyrne”, 16 Mayıs 1919, no.: 135.

¹⁶ Le Temps; “Le débarquement des alliés à Smyrne”, 18 Mayıs 1919, no.: 21133.

¹⁷ Fransa’nın ulusal marşı.

çoşku doruğa ulaştı. Tam anlamıyla zafere ulaşan askerlerin nizami sırası kalabalıklar tarafından bozuldu. Müslüman halk bu coşkun Hristiyan kalabalıklar arasına karışmış durumdaydı. Herhangi bir taşkınlık olmamış aşayış iyi durumdadır.”¹⁸

Le Temps gazetesinin 24 Mayıs tarihli “Yunan Kralı ve Venizelos” başlıklı haberinde İzmir’in işgali dolayısıyla Yunanistan Kralı’nın Venizelos’a gönderdiği tebrik telgrafını yayımlamıştır. Haberde Yunan Kralı’nın, İzmir’in işgali vesilesiyle ulusal özlemlerinin gerçekleştirilmesi adına dostları ve güçlü müttefikleriyle birlikte Venizelos’a tebriklerini bildirdiği yazılmaktadır.¹⁹

Aynı gazetenin 3 Haziran tarihli “Patriklik ve İzmir’in İşgali” başlıklı haberinde İstanbul Rum Patrikhanesi heyetinin Fransa, İngiltere ve Amerika Yüksek Komiserliklerine İzmir’in Yunan birlikleri tarafından işgal edilmesinden dolayı Patrikhanenin derin minnettarlık duyduğunu hükümetlerine bildirmelerini içeren bir mektup sunduğu bildirilmektedir.²⁰

Yine aynı gazetenin 8 Haziran tarihinde “İzmir Ermenileri” başlığı ile verdiği haberde Venizelos’un İzmir’in işgali ile ilgili İzmir Ermeni cemaatinden tebrik telgrafı aldığına yer vermiştir. Mektupta: “*Görkemli Yunan bayrağının koruması altında olduğumuz için mutluyuz, Ekselansınızdan en coşkulu tebriklerimizi ve ayrıca minnettarlık ve sarsılmaz adanmışlık duygularımızın güvencesini kabul etmesini istiyoruz.*” cümleleri yer almaktadır.²¹

Milliyetçi sağ çizgide yayın yapan *Le Figaro*, *L’Echo de Paris*, *Le Matin* ve *Le Gaulois* gazeteleri işgali savunan ve işgalin sembolik yanlarının altını çizen haberlere imza atmışlardır.

İşgalden bir gün sonra 16 Mayıs 1919 tarihli *L’Echo de Paris* gazetesi İzmir’in işgalini bir cümlelik ancak ima dolu bir haberle okuyucularına duyurmuştur. “İzmir’de” başlıklı haberde “*Artık İzmir’de hilal yok. Yunanlar, İngilizler, Fransızlar var.*” cümlesini kullanmışlardır.²²

Aynı gün *Le Figaro* gazetesi bu işgali “İtilaf Kuvvetlerinin İzmir’e Çıkarması” başlığı ile vermiştir. *Le Figaro* gazetesi İzmir’in işgali ile ilgili tarihlendirme hatası yaparak Mondros Ateşkes Anlaşması’nın 7. maddesinde geçen güvenliğin tehlikeye düştüğü durumlarda işgal yetkisini kullanarak savaş gemilerinin çarsamba gününden beri (14 Mayıs) İzmir Limanı’nda demirlediklerini ve kendilerine bildirdiklerine göre 16 Mayıs’ta karaya

¹⁸ Le Temps; “Smyrne fête les troupes grecque”, 21 Mayıs 1919, no.: 21130.

¹⁹ Le Temps; “Le roi de Grèce et M. Venizelos”, 24 Mayıs 1919, no.: 21139.

²⁰ Le Temps; “Le patriarcat et l’occupation de Smyrne”, 3 Haziran 1919.

²¹ Le Temps; “Les Arméniens de Smyrne”, 8 Haziran 1919.

²² L’Echo de Paris; “A Smyrne”, 16 Mayıs 1919, no.: 12690.

çıkarmasının gerçekleştiğini yazmaktadır. Gazete; Fransız birliklerinin kontrolünde Yunan askerlerinin şehrin önemli yerlerini işgal ettiğini, İngiliz ve İtalyan askerlerinin, hatta bir Amerikan müfrezesinin şehrin bazı noktalarını tuttuklarını belirtmektedir. Sadece resmî bir protestoya neden olan bu operasyonun deniz kuvvetleri otoritelerince Osmanlı Hükûmetine önceki gün bildirildiği ifade edilmektedir. Haberin devamında İtilaf kuvvetlerinin İngiliz Amiral Calthrope tarafından yönetildiği belirtilmektedir. Kavala'dan 25 ulaşım aracı ile gemiye bindirilen Albay Zafiriou emrinde bir tümenin İzmir'e geleceğinden bahsedilmektedir.²³

Le Matin gazetesi diğer Fransız gazeteleri gibi İzmir'in işgalini ilk sayfada "Doğu'da Düzenin Sağlanması için Müttefikler İzmir'i İşgal Ediyor" başlığı ile vermiştir.²⁴ Haber içeriği diğer gazetelerin verdiği işgal haberlerinin aynıdır.

Le Figaro gazetesi Atina kaynaklı "İzmir'in İşgali" başlıklı haberinde işgal ile ilgili ayrıntılara yer vermektedir: "Bu sabah (15 Mayıs) işgal birlikleri karaya çıkmıştır. Birlikler sıra hâlinde kalabalıkların coşkunu tezahüratlarıyla karaya çıkmıştır. Çıkartma Birlikleri Komutanı Albay Zafirou bir bildiri yayımlayarak İzmir'in işgalinin güvenliği sağlamak ve binlerce yıldır Yunanistan'a bağlı bir yerin kaderine ilişkin kongre kararlarını engellemek olduğunu ilan etmiştir."²⁵

Le Figaro'nun "İzmir'in İşgali" başlıklı 20 Mayıs tarihli haberinde ise Yunan birlikleri tarafından İzmir'in işgalinin tahkim edilmesi ve işgalin derinleştirilmesi hakkında Türk otoritelerinin haberdar edildiği ifade edilmektedir. İzmir'den bildirilen bir telgrafta Amiral Calthorpe'nin herhangi bir duruma karşı şehirdeki konsolosların korunması amacıyla İtilaf devletlerine ait bir müfrezeyi karaya çıkarttığı belirtilmektedir. İzmir'in işgali ile birlikte karışıklıkları engellemek için İstanbul'da Ayasofya, Sultan Ahmet ve Fatih gibi bazı camilerin Fransız birliklerince korumaya alındığı ve işgal ile birlikte hiçbir gazetede yorum çıkmadığı bildirilmektedir.²⁶

Le Gaulois gazetesi İzmir'in işgalini okuyucularına biraz geç bir tarih olan 20 Mayıs tarihinde "İzmir'in İşgali" başlığı atarak vermiştir. Haberde 16 Mayıs tarihinde İtilaf devletlerinin Paris Konferansı'nda alınan kararla İzmir'e asker çıkardığı belirtilmektedir.²⁷

Katolik dinî çevrelerin sözcüsü olarak bilinen *La Croix* gazetesi ise 19 Mayıs tarihli nüshasında "İtilaf Devletleri İzmir'i İşgal Ediyor" başlığı ile konuyu okuyucularına duyurmuştur. Haberde diğer Fransız gazetelerinde

²³ Le Figaro "Les débarquement des forces interalliées à Smyrne", 17 Mayıs 1919, no: 136.

²⁴ Le Matin, "Des forces alliés occupent Smyrne", 17 Mayıs 1919, no: 12862.

²⁵ Le Figaro, "L'occupation de Smyrne", 18 Mayıs 1919, no: 137.

²⁶ Le Figaro, "L'occupation de Smyrne", 20 Mayıs 1919, no: 139.

²⁷ Le Gaulois; "L'occupation de Smyrne", 20 Mayıs 1919.

olduğu gibi Mondros Ateşkes Anlaşması'nın 7. maddesine atıfta bulunularak güvenliğin tehlikeli görüldüğü yerlerin işgal edilebilmesi hükmü kapsamında İzmir'e asker çıkarıldığı bildirilmektedir.²⁸

Aynı gazetenin bir gün sonraki İzmir'in İşgali başlıklı haberinde İzmir'in İtilaf devletlerince işgalinin ve özellikle Yunan askerlerinin İzmir'de görünmesinin birtakım karışıklıklara neden olduğu, yüze yakın kişinin öldüğü belirtilmektedir. Gazeteye göre İstanbul Hükûmeti yakında istifa edecektir. Haberde ayrıca Yunanların Albay Zafirou'nun İzmir halkına hitaben yayımladığı bildirisine yer verilmiştir. Bildiride Yunan hükûmetinin kararı ve İtilaf devletlerinin de onayı ile İzmir ve çevresinin işgal edildiği belirtilmektedir. Bildiride ayrıca siyasi ve dinî otoritenin Yunan ordusu himayesinde eskiden olduğu gibi görevlerine devam edebileceğini, halkın din ve ırk ayırt edilmeksizin kendi güzel vatanları için Paris Konferansı'nın vereceği en uygun kararı bekleyerek huzur içerisinde kendi günlük işlerine dönmesini tavsiye ettiği ifade edilmektedir.²⁹

La Croix gazetesinin 21 Mayıs Atina kaynaklı "Kamuoyu ve İzmir'in İşgali" başlıklı haberine göre İzmir'in işgali, beklenildiği gibi Yunanistan'da çok derin bir sevinçle karşılanmıştır. Haberde, Yunan kamuoyunda millî düşlerinin akamete uğrayacağı korkusunun bazen endişeye neden olduğu bildirilmektedir. Ancak İtalya'nın diğer büyük güçler gibi Yunanistan'ın İzmir'i işgal etmesine rıza göstermesiyle İtalya'ya karşı tutumun Yunan kamuoyunda değiştiği ifade edilmektedir. Nitekim gazetelerde İtalya'yı öven yazıların çıkması bunu göstermektedir.³⁰

La Croix gazetesinin 22 Mayıs İstanbul kaynaklı "Türkiye'de" başlıklı haberinde İstanbul'da Damat Ferit Paşa kabinesinin yeni üyelerinin görevleri zikredilmiştir. Buna göre Damat Ferit sadrazam ve dışişleri bakanı olarak kalmış, Ali Kemal içişleri bakanı, Turgut Paşa da bayındırlık bakanı olmuştur. Haberin devamında İzmir'in işgali üzerine İstanbul'da çok büyük bir gösteri düzenlendiği belirtilmektedir.³¹

Aynı gazete İzmir'in işgalinden sekiz gün sonra Damat Ferit'in yeniden kurulan kabinenin sadrazamı ve dışişleri bakanı olarak *Havas*'a verdiği röportajına sütunlarında yer vermiştir. Gazetede "Sadrazam ile Bir Röportaj" başlıklı haberde Damat Ferit Paşa'nın şu açıklamasına yer verilmiştir :

"Fransa ve İngiltere ile savaşmak için Almanya'nın yanında yer aldığı için tüm Osmanlı ulusunun savunmasını duymadan yargılamanın ve kınamanın derin üzüntü verici olacağını yurttaşlarınıza açıkça belirtin.

²⁸ La Croix; "Les alliés occupent Smyrne", 19 Mayıs 1919, no.: 11106.

²⁹ La Croix; "L'occupation de Smyrne", 20 Mayıs 1919, no.: 11107.

³⁰ La Croix; "L'opinion et l'occupation de Smyrne", 21 Mayıs 1919, no.: 11108.

³¹ La Croix; "En Turquie", 22 Mayıs 1919, no.: 11109.

Arkadaşlarım ve ben yani iktidarda olan Hürriyet ve İtilaf Partisi hataların veya daha doğrusu İttihat ve Terakkinin işlediği her türlü suçun sonuçlarını hafifletmek için elimizden geleni yapıyoruz. Her şeyden önce müttefiklerin, nankör olmayan ve Fransa ve İngiltere'nin her zaman koruyucu ve dost uluslar olduğunu hatırlamayı bilen Osmanlı milletine karşı tam sorumluluğu reddetmemelerini istiyoruz.”³²

İzmir'in İşgalinin Fransız Basınında Yorumlanması

Paris Konferansı'nın devam ettiği günlerde Fransa'nın Osmanlı Devleti'nin geleceğine dair tutumu, iki düşünceden birisi etrafında şekillenmeyi bekliyordu: Birinci düşünce Türklerin Asya'daki topraklarını birbirinden bağımsız bölgelere ayırarak bu bölgelerin Milletler Cemiyetinin denetiminde Batılı bazı güçlerin mandası altında yönetilmesi idi. İkinci düşünce ise Osmanlı Devleti'nin bütünlüğünden yana bir duruş sergilemekti. Aslında her iki düşüncede esas olan Fransa'nın Osmanlı toprakları üzerinde var olan hayır kurumları, eğitim kurumları ve yaygın frankofon bir topluluğun oluşturduğu manevi gücü ve bunun yanında Fransız şirketleri ve sermayesinin oluşturduğu Fransız etkinliğini kaybetmemektir.³³ Bu nedenlerden dolayı Fransız Hükûmeti daha çok Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünün korunması yönünde bir tavır ortaya koymasına gerektiğine inanmaktaydı. İzmir'in işgali sonrası Fransız basınında çıkan yazılarda bu iki politikanın iyi ve kötü yanlarının tartışıldığı görülmektedir.

Fransız basını o dönemde özellikle Türkiye ve Yunanistan konusunda uzman gazetecilerin yazılarına yer vermiş ve işgalin tarihsel arka planı ve Türkiye'nin geleceği ile ilgili düşünceleri tartışmıştır. Fransız basınındaki siyasi görüşlerin, yapılan yorumların satır aralarına yansıdığı anlaşılmaktadır. Basında yer alan yorumlarda İzmir'in işgalinin sadece bir işgal değil aynı zamanda Batı dünyası için tarihsel arka planda işgalin ne anlama geldiğinin de itiraf edilmesi bu yazıları daha ilginç kılmaktadır.

İzmir'in işgalinin hemen öncesinde Yunan tarihi uzmanı, *İzmir, Yunan Şehri (1919)* kitabının yazarı Charles Vellay'ın³⁴ kaleme aldığı “İzmir'in Ekonomik Geleceği” başlıklı yazısı bize şehrin işgal ile birlikte Fransız basınının gündemine girmediğini göstermektedir. 10 Mayıs 1919 tarihinde *Le Temps* gazetesinde yayımlanan yazıda Vellay, Paris Konferansı'nın, daha önce tartışma yaratan Osmanlı Asya'sının, bilhassa Aydın vilayetinin kaderi üzerinde karara varacağı bir zamanda *Le Temps* okuyucularına “Bu konuyu

³² La Croix; “Une interview du grand-vizir”, 23 Mayıs 1919, no.: 11110.

³³ Biçe Yavuz; *Kurtuluş Savaşı Döneminde Türk-Fransız İlişkileri (1919-1922)*, TTK, Ankara, 1994, s. 30, 31.

³⁴ 1876-1953.

kısaca özetlemek arzusundayım.” ifadesini kullanarak konuyu kendi açısından şöyle değerlendirmiştir :

“Bilindiği gibi Yunanistan, Müslümanların sayı olarak çoğunlukta olduğu Denizli vilayeti hariç olmak üzere Aydın vilayetinin tamamını talep etmektedir. Büyük güçler şimdiye kadar bu talebin haricinde konuyu farklı cephelerden değerlendirmiştir. Bir kısmı konuyu ekonomik ve coğrafik olarak değerlendirirken diğerleri prensip olarak Yunan tezinden yana olduklarını gösteriyorlar ancak Yunanistan’a verilecek olan toprak alanını önemli oranda azaltmayı teklif ediyorlar. Bu proje kuzeyden Edremit Körfezi’nden başlayıp güneyde Samos’un (Sisam) karşısında Hieronda (Didim) civarına kadar uzanmaktadır.”

Vellay her iki görüşü incelemenin ve tartışmanın daha geniş bir çalışmayla mümkün olabileceğini ifade ederek Aydın vilayetini Küçük Asya’nın diğer geri kalan topraklarından politik ve yönetsel olarak ayırmanın İzmir Limanı ve iç bölgeler açısından ne gibi ekonomik sonuçlar yaratacağı üzerinde durmuştur. Vellay’a göre Aydın vilayetini Anadolu topraklarından ayırmak İzmir’in ticaretini etkilemeyecektir. Vellay İzmir Ticaret Odasının istatistiklerini ve çeşitli ticari faaliyetlerini, ihracat ve ithalatını, malların cinsi, geliş-gidiş yerlerini incelediğini ifade ederek istatistiklerin kendisini onayladığını iddia etmiştir. Nitekim İzmir Limanı’na gelen malların %75’i Aydın vilayetinden, %25’i Anadolu’nun diğer bölgelerinden gelmektedir. Bu düşük rakamı temsil eden malların çoğu ithal mallardır. Bu açıdan İzmir Limanı’nın bu trafiğin bir parçası olabileceğini kabul etsek bile bu yine de ticaret dengesi yararına görece bir iyileşme ile sonuçlanacaktır. Nitekim diğer kalan bölgelerde yeni yönetime düşman olsalar bile kervan yollarının ve demir yollarının varış yeri olan İzmir Limanı’ndan ticari olarak ilişkilerini kesmek mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla Yunanistan’a bağlanacak olan bu bölgede gerilemenin aksine bir ilerleme söz konusu olacaktır. Aydın vilayeti gerçekten zengin bir bölgedir. Ancak Türk yönetimi altında tarım sektörü birçok sorunla boğuşmaktadır. Türk yönetiminin ortadan kalkmasıyla sorunlar da kendiliğinden yok olacaktır. Oysa bereketli topraklara sahip bu bölge istikrara ve barışa kavuştuğu gün ticarete ve tarımda büyük bir ivme kazanacaktır.³⁵ Vellay İzmir’in Anadolu toprağından koparılmasının öyle maliyetli bir sonuç doğurmayacağını savunarak işgal öncesinde kamuoyuna mesaj vermektedir.

İzmir’in işgali sonrası İzmir üzerine yazılan yazılarda bir yoğunluk yaşanmıştır. Bu yazılardan biri *La Liberté* gazetesi’nden L. Marcellin’in kaleme aldığı, işgal ile ilgili değerlendirmelerin bulunduğu “Osmanlı İmparatorluğu’nun Paylaşılması” başlıklı yazıdır. Marcellin İzmir’in işgal

³⁵ Le Temps; “L’avenir économique de Smyrne”, 10 Mayıs 1919, no.: 21125.

Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi (ATAD), Yıl 2021, Sayı 33:151-184

edileceğini birkaç gün önce haber aldıklarını ancak meslek sorumluluğu gereği bunu ifşa etmediklerini itiraf etmektedir. Bazı meslektaşlarının bu sorumluluğu taşımadığını dile getiren Marcellin bu haberi hemen vermemekteki amacını, haberi alacak olan Türklerin savunmasız halka yönelik intikam alma peşine düşmesini engellemek olarak açıklamaktadır. Marcellin söz konusu çıkarmanın Fransız, İngiliz, İtalyan ve Yunan güçlerinin beraber hareket etmesiyle uluslararası bir karaktere sahip olduğunu belirtmiştir. Ona göre bu işgalde Amerikalılar etkin bir rol üstlenmemişlerse de belirli sayıda deniz birlikleriyle bu operasyona katılmışlardır.³⁶

Bir diğer yazı *Le Petit Parisien* gazetesinde yayımlanan “Türkiye’nin Parçalanması” başlıklı haberdir. 17 Mayıs’ta yayımlanan haber başlığının hemen altında İzmir şehrinde bir Türk semtini gösteren bir fotoğraf ve Batı Anadolu bölgesini gösteren bir harita paylaşılmıştır. Haberde “*İki gün önce olacağını tahmin ettiğimiz işgal dün sabah gerçekleştirilmiştir. Kalabalık deniz birlikleri tarafından hazırlanan işgal aslında iki hafta önce kararlaştırılmıştı.*” ifadeleri yer almaktadır. Gazete bu bilgiyi verdikten sonra İzmir şehrinin öneminden şu şekilde bahsetmiştir:

*“İzmir 200 bin kişilik nüfusu ile Osmanlı Asya’sının en zengin şehridir. İzmir, Şam üzerinden Bağdat’a uzanan bir yol güzergâhındadır. İzmir şehrinin büyük bir kısmı Rumlardan oluşmaktadır ve buradaki herkes Paris’e gelir gelmez konferansa memorandum sunan Venizelos’un bu ticaret merkezi şehri Yunanistan’a bağlamayı talep ettiğini bilir. Bu bölge ile ilgili henüz bir karar alınmış değildir. Ancak dün yapılan işgal ile muhtemelen Atina Hükûmeti eski Asya’nın bu bölgesini ipotek altına almıştır. Bu darbe Türkiye için çok ciddi bir darbe olmuştur. Çünkü 16 Mayıs tarihli bu operasyon Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılmasını ilan etmektedir.”*³⁷

Yukarıdaki satırlardan, cumhuriyetçi gazete *Le Petit Parisien*’in bir günlük tarihleme hatası yaparak verdiği İzmir’in işgalini Osmanlı Devleti’nin dağılmasının ilanı olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca satır aralarından da anlaşıldığı gibi İzmir’de yaşayan Rumların Venizelos’un, şehrin Yunanistan’a bağlanması yönündeki taleplerini dikkatlice takip ettiği vurgulanmaktadır.

Sağ eğilimli *L’intransigeant* gazetesinde “İtilaf Birlikleri İzmir’e Çıkarma Yapıyor” başlıklı yazıda işgal sonrasında Türkiye’nin geleceği ile ilgili bazı yorumlar yapılmıştır:

“Bu sabah telgraflar bir Fransız zırhlısının ve Amerikan savaş gemilerinin İzmir önlerinde demirlediklerini bildirmektedir. Bir gazete konferansın dikkatini çekecek önemli olayların meydana gelmek üzere

³⁶ La Liberté; “Le partage de l’Empire ottoman”, 17 Mayıs 1919, no.: 21129.

³⁷ Le Petit Parisien; “Dislocation de la Turquie-Les forces alliées débarquent à Smyrne”, 17 Mayıs 1919, no.: 15439.

olduğunu duyurdu. Ayrıca Müttefikler arası bir çıkarma şu anda yapıldı. Aslında, Türklere empoze edeceğimiz barış koşullarının çözümüne dair günden güne aldığımız bir tedbir meselesidir. Belki Türklerin tamamen Avrupa dışına çıkıp yaşamalarını isteme zamanının geldiğine karar vereceğiz. İstanbul, Milletler Cemiyeti tarafından yönetilebilir ve daha sonra büyük olasılıkla bir Yunan şehri olabilir. Barış anlaşması ile Osmanlı'nın ilk doğduğu yere yani Konya veya Bursa yaylalarına dönebilir. Onlara belki de denize bir çıkış yeri de verilebilir.”³⁸

Bu yorumların içeriğine bakıldığında o dönemde büyük güçlerin Osmanlı Devleti'nin geleceği ile ilgili görüşlerini yansıttığını kolayca anlayabilmekteyiz. Batı dünyasının zihin dünyalarını yıllarca meşgul ettiği şekliyle Türkleri Avrupa'dan atmak, onları Anadolu'nun ortasına hapsedmek düşüncesi bu dönemde çokça dile getirilmiştir.

Yine sağ eğilimli gazetelerden biri olan *Le Journal* gazetesi İzmir'in işgalini ilk sayfadan büyük puntolarla vermiştir. “Müttefik Birlikleri İzmir’e Çıktı” başlıklı haberin ilk bölümünde verilen bilgiler diğer gazetelerin verdiği bilgilerle aynıdır. Ancak haberin devamında İzmir'in işgali kendi bakış açılarıyla yorumlanmıştır. Haberde Müttefiklerin İzmir’e çıkmasının sürpriz olmadığı, önceden planlandığı, hatta çıkarma tarihinin bile günler öncesinden bilindiği ifade edilmektedir. İzmir'in işgalinde görevlerin dahi önceden belirlendiği, buna göre Fransa'nın şehrin kilit noktalarını, Yunanların şehrin merkezini, İngiliz ve İtalyanların ise şehrin çevresini işgal edeceğinin planlandığı belirtilmektedir. Önemli bir Amerikan deniz tümeni de dışarıdan gelecek tehlikelere karşı işgali desteklemekle yetinecekti. Haber yazarına göre işgal sorunsuz gerçekleştirildi. Ancak birtakım protestolar söz konusuydu. Türk Hükûmeti de bir protesto metni yayımlamıştı. Habere göre Mondros Ateşkes Anlaşması Müttefiklere güvenliği sağlamaya yönelik tedbirler alma hakkı vermektedir. Oysa en taraflı haberler bile burada ciddi bir güvenlik tehditi, karışıklık bulunduğunu bildirmemektedir. Gazete “Kendimizi önceden tasarlanmış bir siyasi eylemin ve dahası, büyük önem taşıyan bir politik eylemin içinde buluyoruz.” diyerek aslında İzmir'in işgalinin büyük bir planın bir parçası olduğunu vurgulamaktadır. Gazete aynı *L'intransigeant* gibi İzmir'in işgalini Osmanlı'nın ölüm fermanı olarak nitelemektedir. Gazete Türkiye'nin geleceği ile ilgili şu cümleleri zikretmektedir :

“Küçük bir Türkiye'nin varlığı devam ettirilerek Türklerin İstanbul'dan ve Avrupa'dan Küçük Asya'ya sürülmesi düşünülebilirdi. Ancak İzmirsiz bir Osmanlı Devleti olabilir miydi? Eğer İzmir Yunanlara verilirse onlar Rumların yaşadığı tüm kıyı bölgelerini, yani Aydın vilayetinin tamamı ve Ege kıyılarını isteyebilirdi. Bu durumda İtalyanların taleplerini telafi etmek

³⁸ L'intransigeant; “Des contingents alliés débarquent a Smyrne”, 17 Mayıs 1919, no.: 14185.

gerekecektir. Nitekim Saint-Jean de Maurienne onlara İzmir ve çevresini vadetmekteydi. En azından onlara Antalya ve tüm güney sahili önerilebilir. Daha fazlası değil.”

Gazete, İzmir’in işgalinin riskleri olmasına rağmen kaçınılmaz olduğunu savunmaktadır. Nitekim, Yunanların konferansın başında taleplerini sunduklarında Küçük Asya ile ilgili iddialarının çok açık bir şekilde karşılandığı, Amerikalıların yavaş yavaş Ermenistan’dan tüm Küçük Asya’ya ve İstanbul’a yayılan görevi kabul etme fikrine alıştıkça yavaş bir değişim yaşandığı, İtalya’nın Adriyatik’le ilgilenme arzusundan vazgeçmesinin Türkiye’nin kaderini belirlemede etkin olduğunu iddia etmektedir.³⁹

Le Petit Journal gazetesi 17 Mayıs tarihli “İtilaf Devletleri İzmir’i İşgal Ediyor” başlıklı haberinde İzmir’in işgalini Osmanlılar için bir “cenaze çanı” olarak nitelendirmektedir. Gazeteye göre bu işgal Türklerin bu zamana kadar boyunduruğu altında tuttuğu Hristiyanları yönetmekten âciz olduklarının Müttefiklerce kabul edildiğinin en iyi kanıtıdır. Haberin devamında şu ifadeler yer almaktadır:

“Talat ve Enver Paşa’nın çılgınlığı ve sadakatsizliğinin Türkiye’yi sürüklediği felaket çok yakın. İmparatorluğun dağılması kararlaştırıldı. Türk yönetiminden kurtulan bölgelerin ne olacağı tam olarak kararlaştırılmasa da kesin olan şey, Hilal’in İstanbul ve Küçük Asya’dan kesinlikle uzaklaşacak olmasıdır. İzmir’in işgal haberi sevinç yarattığı gibi İstanbul’da memnuniyetsizlikle karşılanmıştır. İşgalin olacağı konusunda kendileri bilgilendirilen Osmanlı Hükûmeti işgale karşı şiddetli bir protesto yayımlamıştır. Bu protestonun platonik kalacağını ve gerisinden herhangi bir direniş getirmeyeceğini düşünmek için birçok neden var. Osmanlı Hükûmeti geçmiş yüzyılın adaletsizliğini düzelten kadere boyun eğecektir.”⁴⁰

L’Action Français gazetesinde 17 Mayıs’ta yayımlanan “Fransa ve Türkiye’nin Çözülmesi” başlıklı yazıda İzmir’in işgaliyle başlayan sürecin Fransa’yı Doğu’da nasıl etkileyeceği konusu tartışılmıştır.

“Paris Konferansı’nın şimdiye kadar ertelediği İzmir’in İtilaf kuvvetlerince işgal edilmesi meselesi Türkiye ve Küçük Asya sorununu çözmeye yönelik atılmış ilk adım olarak görülmektedir. Bu büyük meseleler nasıl düzenlenecek? Hangi ilkeleri izleyeceğiz? Sonunda İstanbul ve Türkler ne yapılacak? Bunun köklü bir doktrin olduğunu görmüyoruz. Ayrıca, Osmanlı İmparatorluğu’nun tasfiye edildiğini de görmüyoruz. Gerçekten Müttefiklerin ruhuna göre kararlaştırılmışsa bundan başka bir açıdan ele alın: Her biri mirastan bir parça almaya ve komşunun ondan fazlasını almasını engellemeye çalışıyor. Eğer bu bir politikaysa bu bizi uzağa

³⁹ Le Journal; “Des troupes alliées débarquent à Smyrne”, 17 Mayıs 1919, no.: 9729.

⁴⁰ Le Petite Journal; “Les Alliés occupent Smyrne”, 17 Mayıs 1919, no.: 20595.

götürmeyecektir. Orada Fransız politikası arıyoruz ve bu bize iyi kurgulanmış bir politika gibi görünmüyor. Türkleri Avrupa'dan kovmak bir deyimdir. Ancak onları Avrupa'dan kovduktan sonra ne olacak? İstanbul ne olacak? Derinlerde, herkes böyle bir şehrin kimseye verilmeyeceğini bilir. Aynı şekilde herkes er ya da geç bu şehrin kimsenin eline geçmediğini hissediyor. Bu yüzden İstanbul'un Türklerde kalması en uygun çözümdü. Dayak yemiş, kolları budanmış ve eli kolu bağlı Türkler, Boğazlar için kendisinden en az endişelenen hademe olacaktı. Bu fikri ABD'nin İstanbul Boğazı'na yerleşme arzusunu dile getirmesinden bu yana İngiltere'nin de savunmaya başladığını görüyoruz.”

Yazıda, Fransa'nın Doğu politikası şu şekilde eleştirilmektedir: “Fransa'ya gelince, yüz defa söylemiştik; Türk İmparatorluğu'nun ortadan kalkması, Levant ülkelerindeki eşsiz ayrıcalıklarının sona ermesi demektir. Suriye'ye geri dönerek öküz yerine yumurta değiştiriyoruz.” Yazı şu ilginç cümlelerle tamamlanmıştır: “Hazırlanmakta olan takas bizim için aptalların pazarı olacağı benziyor. Doğu'yu kaybedecek miyiz? diye soran Fransızları sakinleştirmek için henüz bir cevap gelmiş değildir.”⁴¹

Pertinax takma adıyla yazılar yazan gazeteci André Geraud⁴² L'Echo de Paris gazetesinde kaleme aldığı “Türk İmparatorluğu Yaşamaya Devam Etti” başlıklı 17 Mayıs tarihli yazısında şunları ifade etmiştir :

“Dün gizlice duyduğumuz gibi, İtilaf kuvvetleri İzmir'e yerleşti. 14 Mayıs'ta Osmanlı Hükûmetine ilettikleri yazışmalarında, güvenlikleri için gerekli olan her türlü işgali gerçekleştirme yetkisi veren ateşkes anlaşmasının 7. maddesine başvuruyorlar. Bu nedenle, Küçük Asya'nın büyük şehrinde, iktidarın vârisleri olan Yunanlar ile mevcut sahipleri olan Türkler arasında karışıklıkların baş gösterme olasılığının olduğunu anlamalıyız. Bu durum sonun başlangıcı olacaktır. Beş asırlık hükümdarlığın ardından birkaç hafta içinde, belki birkaç gün içinde bile Osmanlı İmparatorluğu sona erecektir. Böylece eski kıtanın siyasi dönüşümü tamamlandı. Yeni organizasyonun ana hatları çoktan ortaya çıktı. Biraz tereddüt ettikten sonra, konferans bugün Türkiye'nin hem bir Avrupa devleti hem de bağımsız bir devlet olarak tamamen ortadan kaldırılması hususunda kararlı görünüyor. Eski tahakkümün Avrupa ganimetleri iki parçaya bölünmek isteniyor gibi görünüyor. Bunlardan biri Yunanistan'a gidecek, diğerinde ise her olasılığa göre Amerikan mandası altında uluslararası İstanbul devleti oluşturulacak”.⁴³

Geraud, Türkiye'nin paylaşımında ve manda yönetimi konusunda Fransızların konumu hakkında şu ifadeleri kullanmaktadır:

⁴¹ L'Action Française; “La France et la liquidation de la Turquie”, 17 Mayıs 1919, no.: 136.

⁴² 1882-1974.

⁴³ L'Echo de Paris; “L'Empire turc à vécü”, 17 Mayıs 1919, no.: 12691.

“İş (manda konusu), akıllıca bir şekilde Fransa’ya teklif edildi ancak inanıyoruz ki Fransa bunu reddetti. Ermenistan’ı Amerikan himayesinde bir ulus yapmaya hazırız. İngiltere Mezopotamya’da ve şüphesiz Filistin’de, (Clemenceaux 1916 Anlaşması’nın böyle bir değişikliğini biraz hızlı bir şekilde kabul etti.) Arabistan ve Kafkasya’da etkisini baskın bir şekilde hissettiriyor. Fransa, Diyarbakır ve Adana’yı da içerisine alan bütün bir Suriye’ye motive olmalıdır. Ona Anadolu yakasında bir bölgenin manda yönetiminin de verileceğini anlamamız gerekiyor. Son olarak İtalya, Antalya bölgesini alacak ve her şeyden önce başkenti ya Bursa ya da Konya olması düşünülen Türklerin korumasını sağlayacak gibi görünüyor.”⁴⁴

Geraud parçalanacak toprakların tarihsel arka planından ve bu bölgenin Avrupa için ne anlama geldiğinden bahsetmiştir:

“Politik olarak bu bölgeler dünyanın en eski bölgeleri ve bize hâkim olan fikirlerin ve güçlerin beşiği. Ortaya çıkan ve evrensel hırsı küçük bir özgür halk tarafından baltalanan ilk büyük imparatorluk, Aşeminidler,⁴⁵ İran ve Anadolu platolarında kuruldu. Çağımız boyunca, Avrupa ile Asya arasındaki bu ara ülkeler, Avrupa’yı kasıp kavuran neredeyse tüm fırtınaların rezervuarı olmuştur. Büyük Cermen projelerinin şekillendiği yer burasıdır. Abartmadan söyleyebiliriz ki mevcut yüzyılda Avrupa’nın kaderi, bizim ittifakımızın orada ve Rusya’da neler yapabileceğine bağlıdır. Zaferimizin kalıcılığına orada karar verilecektir. Medeniyetimizde şimdiye kadar bilinen en büyük birliğe dönüş orada gerçekleşecektir. Yeni düzenin karşılaşacağı zorlukları yeniden gözden geçirmek kolay olurdu. Sadece bir uyarıda bulunmak istiyoruz. Kuşkusuz, İngiliz ve Amerikalı dostlarımız kendilerini büyük görevin ana mimarları olarak ilan ediyorlar. Başarının, anlaşmalarının uzunluğuna bağlı olduğuna inanıyoruz. Ama aynı zamanda, bu başarı Doğu’da yapılacak uygulamalarda geleneksel olarak en deneyimli olan insanlara verilecek rollere bağlıdır.”⁴⁶

Geraud yazının devamında tüm bu medenileştirici etkilerin yakın ve gerçekçi bir iş birliği olmadan olası bir başarı olamayacağını ve Doğu’da daha fazla karışıklık yaşanacağını iddia etmektedir.”⁴⁷

La Presse gazetesinin 17 Mayıs tarihli nüshasında ise İzmir’in işgali iki başlık hâlinde verilmiştir: “İtilaf Kuvvetleri İzmir’de” olarak verilen ilk haberde İzmir’in işgali diğer Fransız gazetelerindeki içeriğe benzer şekilde verilmiştir. “Türk Sorununun Halledilmesi” başlıklı ikinci haberde ise Türkiye’nin nasıl paylaşılacağı konusu işlenmiştir. Burada tüm olasılıklara rağmen Türkiye ile henüz barış anlaşması yapılmadığı ancak bunun çelişki

⁴⁴ L’Echo de Paris; “L’Empire ture à vécú”, 17 Mayıs 1919, no.: 12691.

⁴⁵ Ahameniş İmparatorluğu ya da Ahameniler.

⁴⁶ L’Echo de Paris; aynı yer.

⁴⁷ Aynı yer.

oluştursa da konferansın ciddi olarak Türkiye'nin geleceği ile ilgili karar verdiği ifade edilmektedir. Buna göre Türkiye'nin bir devlet olarak varlığının sona ermesi ve eski Osmanlı Devleti'nin mirasının üzerinde kalarak Türklerin medeni dünyada artık yer alamayacağı yönünde kesin kararlı olduğu vurgulanmıştır.⁴⁸

Cumhuriyetçi *Le Siècle* gazetesi 18 Mayıs tarihinde İzmir'in işgali sonrası Türkiye'nin ne olacağı konusunu ilk sayfasında yer alan üç başlıkla ele almıştır. Birinci haber “Amerika İstanbul’da”,⁴⁹ ikinci haber “Anlaşmanın Haricinde Türkiye'nin Varlığı Sona Erdi”⁵⁰ ve son haber “Osmanlı İmparatorluğu'nun Parçalanması” başlığıyla verilmiştir.⁵¹ Bu üç haberde de İzmir'in işgaliyle birlikte Osmanlı Devleti'nin parçalanma sürecinin başladığına kanaat getirildiği anlaşılmaktadır.

Aynı gün sağ eğilimli *Le Figaro* gazetesinden edebiyatçı ve gazeteci Raymond Recouly'nin⁵² İzmir'in işgali ile birlikte Osmanlı topraklarının geleceğini yorumladığı “Osmanlı Mirası” başlıklı yazısı yayımlanmıştır. Recouly, İtilaf devletlerince İzmir'in işgalinin Osmanlı mirasını daha karışık bir hâle getirdiğini ifade etmektedir. Yazar, savaştan yeni çıkmış Türkiye ve Avusturya-Macaristan'ın bütünlüğünü korumasının imkânsız olduğunu, bu iki devletin kaderinin Almanya'ya bağlı olduğunu iddia etmiştir. Askerî açıdan zayıflayan Almanya'nın diğer müttefiklerin de sonunu getirdiğini, bu durumda devletlerin bünyesinde yüzyıllardır var olan ancak bunların yönetiminde kalmak istemeyen birçok topluluğun da bağımsız olma yolunu açtığını söylemiştir. Recouly'e göre Türkiye'nin en önemli vârisçileri Rumlardır. Avrupa Türkiye'sinde yaşayan eski topluluklardan Rumların kolayca Yunanistan'a bağlanacağını, Yunanistan'ın öyle veya böyle topraklarını bu şekilde genişletmesinin Fransa kadar hiçbir yerde neşe ile karşılanmayacağını belirtmiştir. Yazar, Rumların çoğunlukta olduğu İzmir ve çevresinin Yunanistan mandası altında yönetileceği ancak bunun çerçevesinin henüz belirlenmediğini yazmıştır. Yazar, Akdeniz'e çıkışı olan, Adana'dan Mersin'e uzanan bölgenin Amerikan mandasında Büyük Ermenistan için hazırlandığını ve Amerikalıların İstanbul ve Boğazlar üzerinde de benzer manda yönetimi düşündüğünü ifade etmiştir. Eğer Başkan Wilson bu tür mandayı kabul ederse bunun Amerikan Senatosunda görüşüleceğini, Wilson'un tüm enerjisini bu yönde kullandığını ancak hatırı sayılır bir sayıda Amerikalının ise Senatoda onaylanmadan yeni bir maceraya atılmaya taraftar

⁴⁸ La Presse; “Le règlement de la question turque”, 17 Mayıs 1919, no.: 4935.

⁴⁹ Le Siècle; “L'Amérique à Constantinople ”, 18 Mayıs 1919, no.: 2450.

⁵⁰ Le Siècle; “La Turquie, en marge du traité, à cessé d'exister”, 18 Mayıs 1919, no.: 2450.

⁵¹ Le Siècle; “Le partage de l'Empire Ottoman ”, 18 Mayıs 1919, no.: 2450.

⁵² 1876-1950.

olmadığını belirtmiştir. Yazar bu tür karşı çıkmaların olacağını ancak bunun aşılabileceğini düşünmektedir.

Yazar, Fransa'nın Suriye'de bir manda yönetimi üstleneceğini ancak bunun Suriye'nin tamamında olamayacağını ifade etmiştir. Ancak bu konudaki müzakerelerin istedikleri gibi gitmediğini de ayrıca belirtmektedir.

İtalya'nın ise Antalya Limanı başta olmak üzere Anadolu'nun güneyini alacağını, bilindiği gibi İngilizlerin de Filistin ve Mezopotamya topraklarını alacağını ifade etmiştir. Yazar, yazının sonunda Osmanlının geleceği ile ilgili bazı yorumlar yapmaktadır. Buna göre Bursa ve Ankara'yı kapsayan Anadolu'nun kuzeyinde bir bölgede Türk varlığı devam edecek ve Fransa'dan burasının korumasını üstlenmesi talep edilecektir. Bursa'nın bu yönetimin başkenti olacağı ve padişahın da burada oturacağı ifade edilmektedir. Recouly yazısının sonunda bu bahsedilen hususların henüz düşünce aşamasında olduğunu belirtmektedir. Recouly, Küçük Asya söz konusu olduğunda İtilaf devletlerinin aşırı bölünme ve parçalanma politikasına girmemeleri gerektiğini savunmaktadır. Hükûmeti ve idaresi Avrupalı danışmanların yardımıyla yürütülen bir Türk devletinin her bakımdan en az rahatsızlık verecek çözüm gibi görüldüğünü iddia etmektedir.⁵³

İzmir işgalinden sonra Anadolu'nun durumu hakkında haberler daha sıklıkla çıkmaya başlamıştır. Bunlardan biri işgalden üç gün sonra 18 Mayıs'ta *Le Temps* gazetesinde çıkan "Türkiye ile Barış" başlıklı haberdir. Söz konusu gazetenin haberine göre Anadolu'nun geleceği ile ilgili "Dörtler Konseyi"nin üç gün önce çözüme yönelik şu görüşleri ortaya koyduğu iddia edilmiştir:

"1-Amerika Birleşik Devletleri, İstanbul ve Ermenistan'ın mandasını kabul edecektir. Ermenistan'a denize çıkış kapısı olarak Adana ve Mersin verilecektir. Ancak bu karar henüz kesin olmayıp Amerika Senatosunda onaya sunulacaktır.

2- İzmir merkez olmak üzere kıyı bölgeler Yunanistan'a verilecektir.

3- Konya merkez ve Antalya başlıca liman olmak üzere İtalyanlara Anadolu'nun güneyi verilecektir. Kuzey sınırını, Küçük Asya'da doğudan batıya uzanan çöl oluşturulacaktır.

*4- Ankara ve Bursa dâhil olmak üzere Anadolu'nun kuzeyinde bir Türk devleti kurulacak, sultan burada oturacaktır. Buranın bağımsızlığının korunması Fransa'ya emanet edilecektir."*⁵⁴

⁵³ Le Figaro; "L'héritage ottoman", 18 Mayıs 1919, no.: 137.

⁵⁴ Le Temps; "La paix avec la Turquie", 18 Mayıs 1919, no.: 21133.

Aynı gün bu haberin benzeri “Osmanlı Sorunu” başlığı altında *L’Home Libre* gazetesinde verilmiştir.⁵⁵

Fransız Komünist Partisi üyesi ve sosyalist yayın organı *L’Humanité* gazetesi yazarlarından Daniel Renoult İzmir’in işgalinden üç gün sonra “Türkiye’nin Parçalanması” başlıklı bir yazı kaleme almıştır. Renoult, yazısına Osmanlı hakkında düşüncelerini ifade ederek başlamıştır:

*“Bir ateşkesin ortasında her türlü zararı göz ardı ederek gerçekleştirilen askerî harekât, İtilaf güçlerinin Türkiye’nin parçalanmasına devam etme iradesinin altını çiziyor.(...) Türk Hükümeti, Hristiyan nüfusa karşı gücünü kötüye kullandı. Ancak Osmanlı gücünün zayıflamasından bu yana Balkanların Hristiyan hükümetleri, padişahların ve ona hizmet edenlerin neredeyse tüm suçlarını Türk halkına ödetmiştir.”*⁵⁶

Renoult, Türk halkının, onların yöneticileri gibi değerlendirilmemesi gerektiğini, Türk halkının her zaman fanatik olmadığını ve tam tersine Doğu’da oldukça nadir görülen dürüstlük niteliklerini haiz bir halk olduğunu ifade etmiştir. Renoult’a göre kusurlarına rağmen bu halkın da yaşamaya hakkı vardır ve Renoult, Türk halkının özgürce yaşamasına izin verilmesinin daha adil olacağını savunmaktadır. Ancak İtilaf devletleri, Türkiye’yi kendi çıkarları için parçalamak için yaşanan şiddet eylemlerini bahane olarak kullanmaktadır. Hukuka karşı işlenen bu suç, diğerlerini taçlandırmaktadır. Renoult, Doğu sosyalist arkadaşlarının bu soruna en adil ve makul çözümü savunduklarını iddia etmektedir. Renoult, arkadaşlarının Balkanlar Cumhuriyet Federasyonu’nun yanı sıra Rum, Türk ve Ermeni uyrukluların bir arada yaşadığı Küçük Asya Federasyonu’nun kurulmasını talep ettiklerini ve gerçek bir Milletler Cemiyeti kurulması mümkün olsaydı bu milletlerden her birini koruyarak insanlık adına kolektif bir yetkiyi yerine getirebileceğini savunmuştur. Ancak Renoult, bu karmaşık çözümün yerine, şüphesiz İtilaf devletleri, Türk İmparatorluğu’nun ganimetlerinin en aşağılık biçimde bölünmesine gitmek istediklerini belirtmektedir.

Renoult, Wilson prensiplerinden bahsederek Wilson’un “İdeal” bir savaş yürüterek savaşmadan Adana ve Mersin tarafından güneye doğru uzanan Ermenistan ve İstanbul’u ele geçireceğini düşünmektedir. Ancak o, Wilsonculuğun süreç içerisinde birçok taviz vererek ilkelerinden tamamen vazgeçmeye doğru gittiğini belirtmektedir. Renoult, dünya kamuoyunun on dört maddenin yüksek ahlaki standartlarının böylesi bir uzlaşmaya uyum sağlayamayacağını acı verici bir şaşkınlıkla öğreneceğini iddia etmektedir. “Manda” kelimesinin aynı zamanda ülkelerinin emperyalist iştahlarını tatmin etmeye de hizmet ettiği bilindiği hâlde Amerika Birleşik Devletleri’nin

⁵⁵ *L’Home Libre*; “Le problème ottoman”, 18 Mayıs 1919, no.: 1052.

⁵⁶ *L’Humanité*; “Le problème étudiés hier”, 18 Mayıs 1919, no.: 5508.

Milletler Cemiyetine yalnızca bir manda kabul ederek hizmet etmek istediğine inanmak gerçekten imkânsızdır. Resmî olmayan bilgilere göre Yunanistan, İzmir ile Ege kıyılarını talep etmektedir. Kuzey Anadolu’da başkenti Bursa olan ve Fransa’nın kontrolünde olan sahte bir Türk devleti kurulması planlanmaktadır. Renoult bu örneklerden de anlaşıldığı gibi emperyalizmin birtakım sempatik kelimelerin arkasına saklanarak dünyaya kendisini nasıl sunduğunu anlatmaya çalışmaktadır. Renoult, yazısının sonunda kapitalist İtilaf devletlerinin barışın koşullarını ne kadar çok belirlerse adalet ve onur duygusu olan tüm insanlarda o kadar çok isyan çıkacağını ifade ederek İtilaf devletlerinin tüm dünyaya kendi çıkarları doğrultusunda şartlar empoze etmesine karşı çıkmıştır.⁵⁷

Cumhuriyetçi yayın politikasına sahip *Journal des Débats* gazetesinde çıkan “İzmir’in İşgali” başlıklı yazıda ise Aguste Gouvain İzmir’in işgalini farklı bir açıdan değerlendirmiştir :

“Bugün İzmir bölgesinin ve şehir merkezinin uluslararası güçlerce işgal edildiği resmî olarak bildirildi. Yunanlar şehir merkezini, Fransız birlikleri şehrin kilit noktalarını, İngilizler ve Amerikalılar ise şehrin çevresini işgal etmişlerdir. Bu işgalin yapılmasını elverişli kılan bazı gelişmeler olduğu gibi bunu gerekli kılan nedenler de vardır. Genelde Osmanlı Devleti’nin ve özelde Anadolu’nun kaderinin belirsizliği Asya’nın Ege Denizi kıyı nüfusu arasında birtakım kargaşalığa neden olmuştur. İsminden başka Türk otoritesinin bir hükmü kalmamıştır. İttihat ve Terakki yani Alman dostu İstanbul Hükûmeti anarşiden cesaret alarak ve Batılı güçleri görmezlikten gelerek her yere kargaşalığı yaydılar. Şimdi mesele İzmir’de düğümlenmiş durumda. İtalyanlar, Antalya ve Mersin’i işgal etseler de Aydın vilayetini istemektedirler. Bu durum Rumlar arasında ciddi endişelere neden olmaktadır. Durum gittikçe ciddi bir boyuta ulaştığından önleyici tedbirler almak gerekiyordu. Bu, İzmir’in işgaliyle yapılmış oldu.”

Gouvain’e göre işgal sadece önleyici polisiye bir tedbir değil, Osmanlı Devleti’nin de parçalanacağı bir süreç anlamına gelmekteydi. Gouvain, Türklerin Marmara ve Ege kıyılarına yerleşmesinden itibaren onların buralardan çıkartılması düşüncesinin hep var olduğunu ancak bu yönde girişimler olsa da bunun gerçekleştirilemediğini belirtmektedir. Yazar, “Osmanlı’nın mirasına konmak isteyen ülkelerin rekabeti öyle bir noktaya ulaştı ki en sonunda bu ülkeler can çekişen bu hastayı iyileştirip mirasını paylaşma düşüncesine kapılmışlardır.” demektedir. Ancak hasta adam tedavi için Alman doktoru tercih etmiştir. Yazara göre 1913’te hasta adam Alman doktorlarından o kadar yoğun bir ilgi gördü ki eski padişahların saldırgan rolünü üstlenecek kadar gücünü yeniden kazandı. Nitekim 1914’te Rusya’ya

⁵⁷ Aynı yer.

saldırdı. Gouvain “*Osmanlı'nın Almanya'ya boyun eğmeye mahkûm olduğu o gün belli oldu.*” ifadelerini kullanmaktadır. Almanya'nın yenilmesi ile Osmanlı Devleti tek bir kütle hâlinde çökmüştür. Yazara göre hiçbir kombinasyon Türkiye'nin yeniden inşa edilmesine izin vermeyecektir. Gouvain, Türklerin zulmü altında katledilen veya can veren Ermeni ve Rumların artık Osmanlı boyunduruğu altında yaşamak istemediğini iddia ederek bu fiilleri işleyenlere karşı kolaylık sağlamanın mümkün olmadığını belirtmiştir. Gouvain'e göre Türkler kolay yönetilen, çalışkan, kanaatkâr ve uysal ancak kendilerini ve başkalarını kesinlikle yönetemeyen insanlardır. Hükûmetlerini güçlü veya zararsız hâle getirmek için şimdiye kadar denenen tüm sistemler tamamen başarısız oldu. İki asırdır Türkleri dikkatle gözlemleyen tüm siyasetçiler, bunlara ancak zorla müdahale edebileceği sonucuna varmışlardır. Bir zamanlar tanıdığımız bazı Türkler ne kadar sempatik olursa olsun, bu sonuç bugün de geçerlidir. Türkler kaderlerini Almanya'ya bağlayarak bir on yıl etki alanlarını genişletebildiler. Türkler güçlü Hristiyan bir hükûmetin idaresi altına girmeye mahkûmdur. Onlar için bu daha hayırlı olacaktır. Bu sayede Hristiyanlar var olduklarından bu yana ilk kez, emeklerinin meyvelerinden mahrum kalmayacaklarını bilerek tam bir emniyet içinde çalışabilecekler. Yazar, savaşın ilk günlerinden beri Müttefikler arasında Türkiye topraklarının uygun bir bölgesinde bir Ermeni devleti kurulmasına karar verildiğini, İstanbul'da da yeni bir yönetim kurulacağını belirtmektedir. Gouvain İzmir merkez olmak üzere Ege kıyılarının Yunanistan'a bağlanacağını söyleyerek bu bölgeler ister Yunanistan'a bağlansın ister Yunan unsurlarının doğal olarak ağırlıkta olduğu özel bir devlet olarak kurulsun, Osmanlı Devleti'nin parçalanmasından doğan diğer tüm devletler için de bir dizi vesayet düzenlemelerini konferansın dikkate alması gerektiğini düşünmektedir. Aguste Gauvain manda yönetimini savunmaktadır. Ancak manda yönetiminin çerçevesinin çizilmesi gerektiğini ve bunun himaye edilen devleti boyunduruk altına almak değil onu yaşatmaya yönelik olması gerektiğini savunmuştur.⁵⁸

18 Mayıs'ta İzmir'in işgalini yorumlayan bir diğer yazar *La Justice* gazetesinden Belçika asıllı gazeteci Charles Bronne'dur.⁵⁹ “İzmir'e Çıkarmadan Sonra-Türkiye'nin Bölünmesi” başlıklı yazısında Bronne İzmir'in işgalinin aynı zamanda Doğu'daki Fransız etkisinin sonunu da işaret ettiğini belirtmektedir. Bronne, yazısının girişinde Mondros Ateşkes Anlaşması kapsamında İtilaf devletlerinin İzmir'e asker çıkardığını ifade ederek yakın zamanda gerçekleşen bu olayın Türkiye'nin parçalanmasını tetikleyebileceğini iddia etmektedir. Ona göre Almanya'nın kaderini belirledikten sonra Avusturya'nın kaderi kararlaştırılırken Barış Konferansı, Balkan Yarımadası halklarının statüsünü belirleme konusunu ele alacaktır.

⁵⁸ Journal des Débats; “Occupation de Smyrne”, 18 Mayıs 1919, no.: 138.

⁵⁹ 1871-1942.

Aynı zamanda Bulgaristan sınırları belirlenecektir. Böylece Osmanlı Devleti'nin parçalanması gerçekleşecektir. Müttefikler Sultan'a bir egemenlik bölgesi bırakırsa bu mütevazı bir prenslik değerine indirgenecektir. Bir zamanlar Bizans'ı, Haliç'i (Corne-d'Or) fetheden ve Avrupa'nın titreyeceği kadar kuzeye ilerleyen Türkler, Boğazların karşı tarafına atılacaktır. Bronne'a göre Osmanlı'nın bir zamanlar efendi olarak hüküm sürdüğü topraklarda hâlâ yaşamasına izin verilecekse bu sadece pasif bir hâlde yaşamalarına izin verilerek yapılmalıdır. Bronne, Müttefiklerin İstanbul'da oturan Hükümetin niteliğini pek umursamadıklarını belirtmektedir. Bronne'un yazısında İstanbul ve çevresi için düşünülen uluslararası statü ile Türk yöneticilerinin buradan temizlenip Amerikan kontrolünde yeni bir yönetim kurulması önerilmektedir. Yazar "*Halifelîğin imparatorluğun Asya kısmında bile hüküm sürmesine izin verilmesi niyetinde değiliz.*" diyerek Türklerin ve halifenin geleceği ile ilgili görüşlerini açıkça ortaya koymaktadır. Bronne, İzmir'de yeni gerçekleşen ve dahası beklenen işgali, konferanstaki dört büyüklerin ve Venizelos'un arasında kararlaştırılan ve detaylandırılmış bir planın ilk uygulama eylemi olarak görmektedir. Buna göre Yunanistan'a Rum nüfusun yaşadığı Ege kıyıları verilecek; İngiltere, Mezopotamya'da hâkim olacak; Amerika, Monro doktrinini unutarak Ermenistan'ın çok ötesine geçecek ve İstanbul'u da içine alacak bir görevi kabul edecektir. Bronne burada bir eleştiri yaparak eskiden Doğu'daki Hristiyanların koruyucusu olan Fransa'ya, Yunanistan ve İtalya'dan daha az bir yer kalacağını iddia etmektedir. Ona göre geleneği bozmamak adına, Fransa'ya Filistin ve (Kilikya'nın kasıtlı olarak koparıldığı) daha küçük bir Suriye'de manda yetkisi verilmiştir. Bu nedenle Fransa, Suriye'nin denize açılan kapıları olan ne Hayfa'ya ne de İskenderiye'ye sahip olacaktır. Osmanlı Devleti'ne gelince; ona Anadolu ile sınırlı biçimde ve denize çıkış kapısı olarak Karadeniz'de Sinop verilecektir. Bronne, İzmir'in işgali ile başlayan sürecin ne anlama geldiğini Fransa'nın politikasını eleştirerek şu sözlerle özetlemiştir: "*Dört büyük gücün bu karara nasıl vardığının sırrına vâkıf değilim. Ancak Fransız politikasının şimdiye kadar Türkiye'ye karşı izlediği politikanın sonu olduğunu söyleyebilirim. Zira, Fransa her daim Türkiye'nin var olmasından yana tavır takınmıştır.*"⁶⁰

İzmir'in işgalinin yorumlandığı bir diğer yazı da sağ eğilimli *Le Figaro*'nun ünlü muhabiri, tarihçi ve tiyatro eleştirmeni Georges Bourdon'un⁶¹ işgalden dört gün sonra yayımlanan "*İzmir'in Sesi*" başlıklı yazısıdır. Bourdon, yazısında Türklerle ilgili temelsiz ve tam bir oryantalist bakış açısıyla ele alınmış iddialarda bulunmaktadır. Bourdon, yazısına "*Daha bir kaç hafta önce İzmir'deydim ve İtilaf birliklerinin karaya çıkmasını eski bir Helen şehrinin nasıl sarhoşça kutladığını kolayca hayal edebiliyorum... Şehir, Paris'in büyük hâkimlerinin onların uzun süredir bağımsızlık*

⁶⁰ La Justice; "Le Démembrement de la Turquie", 18 Mayıs 1919.

⁶¹ 1868-1938.

rüyalarını acaba akamete uğratar mı endişesiyle ve gittikçe büyüyen bir ümitle onları çağırıyordu, onları bekliyordu...” sözleriyle başlamıştır.

Bourdon, İzmir'in işgaliyle birlikte bölgede işgale karşı bir direnişin olacağını ve ortamın gerginleştiğini şu şekilde anlatmaktadır: *“Bölgede ordudan ayrılan subayların yeniden bir oluşuma geçecek ve hatta bu subayların oluşturduğu bir örgütün Barış Konferansı'ndan Türk çıkarlarına karşı çıkacak olan bir karara karşı ölümüne mücadele edeceğine yemin etmiştir. Vali, Kutü'l Amare'nin muzaffer komutanı ve yukarıda bahsedilen örgütün onursal başkanı Nureddin Paşa bile bana Türklerin sabrının taşıdığı zaman geldi, kan akacak demıştır.”* Bourdon, burada Türklerin katliama neden olacaklarının sinyallerini aldığı ima etmektedir. Bourdon bu görüşünü desteklemek için Aydın'da Jandarma Komutanı Mehmet Arif'in katliam emri gibi bir emrinin eline geçtiği ve bu emirde her Türk askerinin dört veya beş Yunan ceseti getirmekle görevli olduğunu iddia etmektedir. Yazar, Türklerin sadece bu dilden anladığını söyleyerek orada tam bir terör ortamında yaşadığına, jandarma kılığındaki kişilerin masum bir çok halkı boğazladıklarına şahit olduğunu söylemiştir. Bourdon, bu askerlerin kılık değiştirerek komitacılık yapacaklarını iddia etmektedir. Bourdon Türklere karşı küçümseyici dilini yazısının devamında sürdürmüştür: *“Bölgede 90 bin Türk'e karşılık 80 bin Rum ve 30 bin Yahudi'nin yaşadığı ancak büyük işletmelerin Fransız, İngiliz, Ermeni ve Rumların elinde olduğu, Türklerin ise ancak ilkel bir hâlde tarım yaptığı bölgedeki Türk yönetiminin bile orayı yönetemediğini ve yer altı kaynaklarını kullanmaktan aciz olduğunu”* iddia etmiştir. Bourdon Türklerin fakir, umutsuz, vurdumduymaz olduğunu ancak *gâvurlara* karşı ise sonsuz bir kin beslediğini söylemektedir. Bourdon, İzmir'de ve çevresinde, kıyı boyunca veya iç bölgelerde hâlen Helen ruhu görüldüğü ve Türklerin yüzyıllardır burada olmasına rağmen bölgede kök salamadıklarını iddia etmektedir. Yazar, buradaki Rumların sadece tüccar, ziraatçi, bankacı veya komisyoncu olmadığını, aynı zamanda doktor, avukat, öğretmen olduklarını ve hayatın her alanında var olduklarını söylemiştir. Büyük Helenizm fikrinin okullar ve kiliseler tarafından Rumların zihinlerinde canlı tutulduğu ve milliyetçilik fikrinin hâlen sürdüğünü yazmıştır. 1912 yılında bütün Küçük Asya'da 2.228 okulda 5.000 öğretmen 187.000 öğrenciye ders vermekteydi. Sadece İzmir'de miras yoluyla, bağışla veya gönüllü aidatlarla bu okullara 2.500.000 frank toplanmaktaydı. Kendisinin 1733 yılında kurulan bir Evanjelik okulunu ziyaret ettiğini, orada mükemmel bir kütüphane olduğunu ve kütüphanede 30 binden fazla kitabın olduğundan bahsetmektedir. Bourdon burada bölgedeki Hristiyanların ilmi veya ekonomik anlamda bir değer ürettiğini iddia ederken Türkleri 300 bin kişinin ölümü ve 500 bin kişiyi tehcir eden, bu değerleri yıkan, yok eden bir barbar gibi göstermek amaçındadır. Yazar, yazısının sonunda Doğu'ya seyahat eden bir yolcunun burada Helenizmin insanlara ne

kadar işlediğini göreceğini ve Luis Bertrand'ın⁶² “Bizans İmparatorluğu fiilen her zaman mevcuttur.” sözünün her adımda ve kendisine yöneltilen her bakışta okunduğunu söylemektedir. İzmir, zincirlerini kırıp onu kendine getirecek kişiyi beş yüz yıldır beklemektedir. O gün yaklaşmaktadır. Yazar, makalesini “İzmir gözlerini dikmiş, onun Paleologu’nu⁶³ göreceğine inanmaktadır.” ifadesi ile bitirmiştir.⁶⁴

19 Mayıs'ta *Le Figaro* gazetesinde “Türkiye'nin Kaderi” başlıklı başka bir haber çıkmıştır. Bu haberde Paris Barış Konferansı'nın Türkiye'nin geleceği ile meşgul olduğu ancak bu konuda öngöründe bulunmakta fazla aceleci olduğu yazılmaktadır. Haberin devamında *quai d'Orsay*'ın 18 Mayıs'ta bu konu ile ilgili hiçbir kararın alınmadığı ve konunun henüz inceleme aşamasında olduğu yönünde bir açıklamanın olduğu bildirilmiştir. Haberde Sultan'ın bundan sonra İstanbul'u yönetmeye devam edip etmeyeceği, tahtın Bursa'ya nakledilip edilmeyeceği, Avrupalı bir Türkiye'ye sahip olunup olunmayacağı, yoksa Türkiye'nin bundan sonra var olup olmayacağı gibi sorulara henüz bir cevap verilemediği ve bunun yarının bir sırrı olduğu ifade edilmiştir. Haberde “İtilaf devletleri, nerede kurulsun, bundan böyle Osmanlı Hükûmetine yardım etme ihtiyacı konusunda hemfikirdir.” cümlesi ile İtilaf devletlerinin Türkiye'nin küçültülerek varlığını devam ettirme konusunda fikir birliğinin bulunduğu gerçeği belirtilmektedir.⁶⁵

Bir gün sonra *La Croix* gazetesi “Türkiye'nin Kaderi” başlıklı haberde yabancı bazı gazetelerde çıkan haberlerin aksine Türkiye ile barış şartlarının ve Anadolu'nun birçok bölgede nasıl bölüneceğine henüz karar verilmediği ifade edilmektedir. Ancak Anadolu'nun kuzeyinde Bursa ve Ankara'nın da içerisinde olduğu bir bölgede Fransa'nın koruması altında Sultan'ın yönetimi altında bağımsız bir devlet oluşturulacağını öngörüldüğü bildirilmektedir. Bu konuda çözüm arayışlarının bazı itirazlarla karşılaştığı ifade edilmiştir. Buna göre Hindistan nezdinde Britanya Dışişleri Bakanı Montagu'nun Hindistan Müslümanları heyetiyle Paris'e geldiği ve bu heyetin İngiliz Hükûmetine Türkiye'nin topraklarının elinden alınmasının Hindistan Müslümanları arasında büyük rahatsızlık oluşturacağını belirtildiği ifade edilmektedir.⁶⁶

İzmir'in işgalini yorumlayan yazıların içerisinde İzmir'in işgalini tarihe atf yaparak tasvir edenlerden en ilginç Fransız politikacı ve yazar Denys

⁶² 1866-1941, Fransız roman yazarı, tarihçi.

⁶³ 1261-1453 yılları arasında Bizans İmparatorluğu'nu yöneten hanedan.

⁶⁴ *Le Figaro*; “La voix de Smyrne”, 19 Mayıs 1919, no.: 138.

⁶⁵ *Le Figaro*; “Le sort de la Turquie”, 19 Mayıs 1919, no.: 138.

⁶⁶ *La Croix*; “Le sort de la Turquie”, 20 Mayıs 1919, no.: 11107.

Cochin⁶⁷ olmuştur. Cochin İzmir'in işgalini yorumlarken Yunanların İzmir'i işgalini “Yunanlar Ege’yi Troya Savaşı’ndaki gibi geçmişlerdir.”⁶⁸ diyerek aslında Avrupa’nın bilinçaltını en iyi şekilde tasvir etmiştir.

Sonuç

İzmir'in 15 Mayıs 1919'daki işgalinin Fransız basınında bir gün sonra okuyuculara duyurulduğu görülmektedir. İzmir'in işgalinin haber verildiği günlerde Fransız basınında gündem Almanya ile yapılacak barış şartları, Rusya'daki iç gelişmeler, Jeanne D’Arc’ın⁶⁹ anma töreni ve o günlerde manşetlerden inmeyen uçakla Atlantik'in geçilmesi ile ilgili haberlerdi. O günlerde İzmir'in işgal haberinin Fransız basınında ilk sayfadan verilmesi bu konuya Fransız kamuoyunun önem verdiğini göstermektedir.

İzmir'in işgal haberini bazı ulusal gazeteler küçük ve hemen hemen benzer cümleler içeren bir haber olarak verirken kimi gazeteler ise bu işgal haberini farklı açılardan yorumlayarak vermişlerdir.

Osmanlının bu sembol şehrinin işgal edilmesi bazı gazetelerde Osmanlı Devleti'nin sonunun başlangıcı, “cenaze çanı” olarak değerlendirilirken bazı gazeteler bu işgali Türklerin Avrupa'dan atılmasının bir fırsatı olarak değerlendirmiştir.

Değerlendirme yazılarında daha çok Batı Anadolu'daki Hristiyanların ilmî veya ekonomik anlamda bir değer ürettiği iddia edilirken Türkler, yönetmeyi beceremeyen ve ancak şiddetten anlayan bir millet olarak tasvir edilmiştir. Bu açıdan İzmir'in işgalinin Doğu Hristiyanlığı için iyi bir başlangıç olacağı fikri savunulmuştur.

Yazılardan Türkiye'nin küçültülerek varlığını devam ettirme konusunda kamuoyunda bir düşünce olduğu, özellikle Anadolu'nun kuzeyinde Bursa ve Ankara'nın da içerisinde olduğu bir bölgede Fransa'nın korumasında bir Türk yönetiminin oluşturulacağı fikrinin hâkim olduğu görülmektedir.

Yazılardan; Yunanlara gizli bir hayranlık duyulduğu, tarihe yapılan atıflardan anlaşılmaktadır. İzmir'in işgalinin yorumlanmasının oryantalist bir bakış açısı ile ele alındığı görülmekte ve Türklerle ilgili Batı'nın düşüncesinin ne olduğu satır aralarından rahatlıkla anlaşılmaktadır.

⁶⁷ 1851-1922.

⁶⁸ Le Figaro; “Pour la Grèce”, 8 Haziran 1919.

⁶⁹ Yüz Yıl Savaşı boyunca İngiltere'ye karşı ülkesini savunan ve millî kahraman ilan edilen Fransız Katolik azizesi.

Kaynaklar

DEMİRHAN, Hasan; “Paris Barış Konferansı’nda (1919) Yunanistan’ın Toprak Talepleri ve Batı Anadolu’nun İşgal Kararının Alınması”, *Asia Minor Studies*, C 7, S 2.

HOWARD, Harry N.; “Paris-San Remo-Sevr’de Türkiye’yi Yok Etme Planları”, çev. Müge Yılmaz, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, S 35, Ağustos 1970

JAESCHKE, Gotthard; *Kurtuluş Savaşı İlgili İngiliz Belgeleri*, TTK, Ankara, 2011.

MACMILLAN, Margaret; *Dünyayı Değiştiren 6 Ay- 1919 Paris Barış Konferansının Hikâyesi*, çev. Belkıs Çorakçı Dişbudak, Alfa Yayınları, İstanbul, 2015.

MARTAL, Abdullah; “XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında İzmir’in Sosyo-Ekonomik Yapısında Gerçekleşen Değişmeler”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C I, S 3, 1 Haziran 1993.

SMITH, Michael Llewellyn; *Yunan Düşü*, çev. Halim İnal, Ayraç Yayınları, Ankara, 2002.

SONYEL, Selahi R.; *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika*, C I, TTK, Ankara, 2014.

VENIZELOS, Eleutherios; *La Grèce devant le Congrès de la Paix*, 30 Aralık 1918.

YAVUZ, Bige; *Kurtuluş Savaşı Döneminde Türk-Fransız İlişkileri (1919-1922)*, TTK, Ankara, 1994.

Fransız Gazeteleri

Journal des Débats

L’Action Française

La Croix

La Justice

La Liberté

L’Echo de Paris

Le Figaro

Le Gaulois

Le Journal

Le Matin

Le Petit Parisien

Le Petite Journal

Le Siècle

Le Temps

L'intransigeant

L'Home Libre

L'Humanité

L'Oeuvre

DIMANCHE 18 MAI 1919

PREX DE L'ABONNEMENT 3 mois 6 mois 1 an France et Colonies... 30 fr. 60 fr. 100 fr. Étranger... 35 fr. 70 fr. 110 fr.

On s'abonne dans tous les Bureaux de Poste.

CHÈQUES POSTAUX : COMPTE N° 382-PARIS

Les Abonnés paient de 1er et de 15 à classe mail.

JOURNAL DES DÉBATS POLITIQUES ET LITTÉRAIRES

SOMMAIRE L'Occupation de Smyrne. -- AUGUSTE GAUVAIN. La Prime de démobilitation. Les Triangles. Un Doute condamnable. Au Jour le Jour. Le pollu tel qu'il se parle. Z. La Conférence de la Paix. Les Notes de M. de Brockdorff-Rantzau. L'Annexion et le Traité de Paix. Les Alliés à Smyrne. La Question de Fiume. Lettre de Pologne. -- A. M. À Travers les Expositions. -- II. -- ASSAÏ NICIACI.

L'Occupation de Smyrne

On annonce officiellement aujourd'hui que la ville et la région de Smyrne ont été occupées par des forces italiennes : la ville par des troupes grecques, les forts par des troupes françaises, les environs par des contingents anglais et américains. Cette occupation a des raisons économiques et des raisons décisives. L'incertitude du sort de l'empire ottoman en général et de l'Anatolie en particulier causait parmi les populations des rires sataniques. Les une riges une profonde perturbation. Les autorités turques et italiennes plus que de nom. Les agents de l'Union et Progrès, c'est-à-dire de l'ancien gouvernement germanophile de Constantinople, s'agitèrent avec une injustice activée. Encouragé par l'ambassade prolongée où les négociations des puissances occidentales insistèrent. Constantinople, les remaniés partout le désordre. A Smyrne, les intrusions s'entrechoquèrent. Quoique les Italiens eussent déjà occupé Adalia, et Konya, ils se précipitèrent en masse dans le vilayet d'Adalia, ce qui provoqua de graves appréhensions chez les Grecs. Les imaginations s'échauffèrent. Il était urgent de prendre de sérieuses mesures de police préventives. C'est ce qui vient d'être fait. Mais l'occupation inter-

ditte, la Mésopotamie et la Syrie. La nouvelle Turquie, placée sous le contrôle d'un Etat européen, qui couvrirait amplement l'est de l'Anatolie, entre la mer Noire et la mer Egée, l'Arménie et l'Irak de Constantinople, qui serait administré par une autre puissance chrétienne, et les montagnes qui séparent l'Anatolie des régions baignées par la mer Egée. Ce sont ces régions dont Smyrne est la capitale et que la Grèce a revendiquées devant la Conférence. Elles forment un ensemble géographique facilement reconnaissable depuis les parages de Trézende et la péninsule de Cypre au nord jusqu'au Hedjaz au sud (les Sept-Tours) au sud, entre les parages de Rhodes et le golfe d'Adalia. Que l'on attribue ce pays à la Grèce ou qu'on le constitue en un Etat spécial ou les éléments hellènes seraient naturellement prépondérants, la Conférence doit prendre à son égard, comme pour tous les autres Etats issus du démantèlement de l'empire ottoman, une certaine mesure de dispositions tutélaires.

Tous ces pays ne peuvent pas être libérés de servitudes et de joug étrangers. Ad Smyrne, des Etats occidentaux, la France notamment, y possèdent des établissements importants de toute sorte qui leur ont coûté de gros sacrifices et ne sauraient être abandonnés. Le mandat donné à telle ou telle puissance ne doit pas avoir pour effet de déposséder les légittimes détenteurs de biens et d'institutions. L'Etat mandataire jouira de l'indépendance politique; mais il doit être tenu de laisser vivre et prospérer les établissements commerciaux, industriels, scolaires et religieux existants, pléin sous la protection d'Etat auxquel, les puissances avaient reconnu certains droits. Le droit de tutelle ne confère pas de monopoles au détriment des droits acquis. Il implique que ce soit them spécifiés dans les décisions que la conférence établisse en ce moment.

La Prime de démobilitation

AUGUSTE GAUVAIN.

librer les budgets, à relâché languette le vote du relèvement de 25 0/0 devant tout à fait abandonné. Comme le déficit des dépenses restera en majeure partie à la charge du budget de l'Etat, et comme on ne s'est pas satisfait aux dépenses de l'Etat, et notamment au paiement des allocations de chômage de ses payés aux chemins, que par les Boas de la Défense nationale. Ainsi, d'un côté, la Fédération des chemins impose au budget des charges fort lourdes et, d'autre, elle se refuse à donner à l'Etat les moyens d'y faire face. Un tel geste montre combien des assemblée comme le Congrès des chemins sont peu réfléchies, se ne rendent pas compte des réserves complètement fermées à la voix du bon sens, vaine à côté de leur intérêt bien entendu, et on se saurait fort aviserment juger la décision que nous venons de commenter.

AU JOUR LE JOUR

"Le pollu tel qu'il se parle"

Le langage des armées (la langue du front, si l'on peut dire) a déjà fait l'objet d'un certain nombre d'études. Nous avons signalé celles du *Mercure de France*. Le livre qui vient de paraître (1), œuvre d'un combattant aguerri de grammairien, offre le double intérêt du témoignage direct et de la méthode scientifique. Imaginons Vauprès et les mobilisés; c'est proprement le cas de M. Gaston ESCOFFIER. Place soignée en face d'un vocabulaire tout nouveau pour lui et pour bien d'autres, il l'a écrit, observé, analysé avec une précision habituelle de philologue et de grammairien, comme il aurait étudié la formation de latin ou du grec. Il a donné sa préférence à la langue parlée sur le langage écrit, et aux mots de guéris sur l'encourir. « Est-ce à dire que tous les combattants reconstruisent dans son livre l'usage exact de « pollu » tel qu'il l'ont pratiqué? L'auteur ne s'en flâte pas : « Dont certains suffisent mal à tout ce qui se dit de Belfort à l'Yser, d'Ouessant aux Dardanelles » Militaire ou civil, un même langage compte des variantes, selon le temps et le lieu. Aussi M. ESCOFFIER a-t-il

La Conférence de la Paix

La Publication du Traité de Paix

On attend pour procéder à la publication du texte intégral du traité de paix que M. Lloyd George, qui fait ses tournées sur le front britannique, soit retourné à Paris et lui donne son consentement cette décision. Les grandes commissions compétentes de la Chambre des députés seront probablement citées à cet égard le commencement de la semaine prochaine, en possession de texte du traité, lequel a été traité à la délégation allemande et publié par les journaux allemands. Il faut donc attendre encore quelques jours pour que la presse française puisse le publier à son tour.

Au Palais-Bourbon

Demande de communication de traité

La commission du budget a chargé son président de demander au gouvernement la communication du texte intégral du traité de paix. La commission des affaires étrangères, sur la proposition de M. de la Porte, a adopté, à l'unanimité moins une voix, une motion identique.

Les Frontières de la Bulgarie

Le Comité des Cinq a examiné hier à la demande du Comité des Quatre, les nouvelles frontières de la Bulgarie. En ce qui concerne les frontières de la Bulgarie et de la Serbie, les recommandations de la Commission compétente ont été à peu près adoptées. La Commission donne à presque toutes les demandes des Serbes ou les réduisant quelque peu. Au sujet de la frontière bulgaro-roumaine, le sujet a été renvoyé à la Commission. Le Comité des Cinq a voté sa préparation à admettre le rattachement à la Roumanie de la Dobroudja méridionale, qui est peuplée d'une majorité bulgare.

Le sort de la Turquie

Pour ce qui est de la frontière bulgaro-turque, le Comité des Cinq a déclaré qu'il ne peut prendre de décision tant que les termes de nouvel Etat international de Constantinople n'ont pas été fixés.

LES NOTES

de M. de Brockdorff-Rantzau

Nous avons publié hier, dans notre édition de midi, dans le numéro de ce jour, les notes de M. de Brockdorff-Rantzau adressées au président de la Conférence de la Paix. La seconde, qui est en langue, traite en particulier des territoires. M. de Brockdorff-Rantzau y écrit :

« Sans parler du retour de l'Alsace en France et de l'occupation de la région sur laquelle je me réserve bien l'air, en ce qui de l'Alsace nous temporairement soumis à la frontière des parties séparées d'Alsace : région de la Saône, celle de la Moselle, avec la Moselle Haute-Saône, partie allemande de l'Alsace. Pour certains territoires, il me semble que la séparation d'autres pays. »

En ce qui concerne le Sievki contesté à la Conférence je dirais une question pendante entre les deux allemands et danois.

Pour certains territoires, il me semble que la séparation d'autres pays. »

« Avant toutes choses, l'estime de la Conférence de la Paix, les propositions des deux allemands sont soumises à la Conférence pour être votées à la fois, comme s'il s'agissait d'une seule et même affaire. »

Ceci est vrai en particulier pour la Serbie, qui présente un caractère spécial par sa population roumaine. L'annexion de la Serbie à la Roumanie doit être faite de telle sorte que la population roumaine soit maintenue dans son pays. Le traité de paix, ce qui doit conduire à une paix durable, est un acte de justice, de l'administration, de la coopération, et que tout ce qui est contraire aux relations de la République avec le reste de l'Europe, des demandes. Les autorités roumaines ont le droit de demander que toutes les populations roumaines soient réunies à une patrie et l'annexion patrie.

Le chef de la délégation allemande suit :

Ek1 - Journal des Débats; "Occupation de Smyrne", 18 Mays 1919, no.: 138.

5 H. DU MATIN

Le Matin

BOUL' & FAUB. POISSONNIÈRE, PARIS (IX) ABONNÉ T.É.L. : MATIN-PARIS T.É.L. OUT. 03-04, 03-05, 03-06, 15-82

San.edi 17 Mai 1919

2,000 chambres syndicales, représentant environ 500.000 maisons établies, viennent de se réunir en 21 groupements représentant l'ensemble des intérêts corporatifs de toute la France.

Le Matin commence aujourd'hui une enquête auprès des 21 présidents de ces fédérations. Le programme économique de la France nouvelle.

DE LA RUSSIE

Samara

Le général Koltchak a obtenu un brillant succès à la victoire.

Il compte 100.000 hommes. Les troupes de l'armée de l'armée sibérienne, sur le rive orientale importante commandées par le général Koltchak, ont subi un échec cuisant venant de la Transbaïkalie. Elles ont subi un échec cuisant venant de la Transbaïkalie. Elles ont subi un échec cuisant venant de la Transbaïkalie.

POUR RÉTABLIR L'ORDRE EN ORIENT

Des forces alliées occupent Smyrne

Quel sera le sort de l'empire ottoman

SALONIQUE, 16 mai. — On annonce que des forces alliées viennent de débarquer à Smyrne.

Les forces de la ville ont été occupées par les troupes françaises.

Des forces grecques se sont établies dans les principaux quartiers de Smyrne. Des contingents anglais et italiens occupent certains points des environs.

Plusieurs bâtiments de guerre alliés stationnent dans le radeau.

Le gouvernement ottoman avait été informé par les alliés de la défection des autorités locales de l'empire qui ont été informés par les alliés de la défection des autorités locales de l'empire qui ont été informés par les alliés de la défection des autorités locales de l'empire.

AU CONGRÈS DES CHEMINOTS

Les deux tendances

Les partisans du "tout ou rien" contre ceux de la révolution par étapes

Décidément, il y a quelque chose de changé.

Le congrès, à son tour, dans le plus grand calme, discute de questions qui, en d'autres temps, eussent déclenché le plus effroyable des tempêtes. Adversaires et partisans d'une tendance ou d'une autre, se tiennent à l'écart, respectueux l'un de l'autre.

Le congrès, à son tour, dans le plus grand calme, discute de questions qui, en d'autres temps, eussent déclenché le plus effroyable des tempêtes. Adversaires et partisans d'une tendance ou d'une autre, se tiennent à l'écart, respectueux l'un de l'autre.

BRESIL...

On sait enfin ce que signifiait ce mot sur le carnet de Landru

IL S'AGIT ENCORE D'UNE FIANCÉE DISPARUE

Sur le carnet où Landru avait inscrit les noms des fiancées à qui, de 1915 au début de 1919, il avait promis le mariage — femmes toutes disparues aujourd'hui sans qu'on ait pu retrouver leurs traces — un nom, un seul, on le sait, n'avait pu être effacé. Ce nom était celui de « Bireli ».

Landru avait répondu qu'il s'agissait d'une opération financière faite par lui sur des valeurs du Brésil.

Il ne voulait, depuis vingt-quatre heures, grâce à la perspicacité de M. Tanguy, commissaire adjoint à la direction de la police judiciaire, on connaît enfin le nom véritable de la nouvelle fiancée.

Muni de son nom, M. Tanguy avait examiné les divers papiers saisis chez Landru, à son domicile de la rue de Rochechouart.

Or, il y a deux jours, le commissaire de la police judiciaire découvrait dans cet amas de documents une série de pièces au nom d'une dame veuve Laboré-Lévy, née Thié...

La réponse de M. le président du g. industries chi. quète du " M.

NOTRE INDUSTRIE DOIT DÉPASSER CELLE DE L'AL.

Le premier président au sein adressé pour l'empire annonce dans sa manchette président du syndicat des industries chimiques (leurs et verres, drogues, produits pharmaceutiques, pharmaciens, articles d'optique, la photographie, peinture, savons, engrais, produits chimiquement dits).

Nous lui avons dit :

— Il est notoire qu'avant la guerre nous étions quatre chimistes français. Situation nettement inférieure à celle de l'Allemagne. Nous savons de guerre que fait cette industrie chimique et nous utilisons aujourd'hui...

Ek 2- Le Matin; "Des forces alliées occupent Smyrne", 17 Mayis 1919, no.: 12862.

